

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BİLGİN ADALI

ÂŞIK GARİP

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI

TDK HALK KİTAPLARI
HALK ÖYKÜLERİ DİZİSİ : 1

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI: 349

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÂŞIK GARİP

ÂŞIK GARİP

İran'dan Mısır'a, Edirne'den Tuna boylarına değin uzanan uçsuz bucaksız bir ülkeye Türkeli dendiği çağlarda, Tebriz kentinde Hoca Ahmet derler varlıklı, varlıklı olduğu denli iyiliksever bir tecimen yaşardı. Huyu huyuna, suyu suyuna denk bir kadın olan karısıyla birlikte, nerede bir aç görseler doyurur, nerede bir çıplak bulsalar giydirir, okulsuz köye okul yaptırır, susuz köye su getirtirlerdi.

Evlendikten bir süre sonra mutluluklarına mutluluk katan bir oğulları, hemen ardından da bir kızları olmuştu. Kızınıkini bilmiyorum ya, oğlana Resul adını koymuşlardı. Gün dolanıp yıl geçmiş, Resul on beşinde tığ gibi bir delikanlı, kız da sırma saçlı bir ay parçası olmuştu...

Hoca Ahmet'ten daha mutlu kimsecikler yoktu yeryüzünde. Olamazdı da. Oğluna baktığında körük körük kabarırdı göğsü, kızına baktığında güller açılırdı gözünde, karısına çevirdiğindeyse başını, sevgilerin en güzeli ıpıl ıpıl doldururdu yüreğini. Ne o karısıyla çocuklarının bir dediğini iki ederdi, ne de onlar Hoca Ahmet'in bir sözünden geçerlerdi.

Hani, koca kentte Hoca Ahmet'i sevmeyen bir tek kişi bile yoktu ki göze geldi diyesin... Karısıyla, çocuklarıyla mutlu yaşayıp kentlisinin, köylüsünün sıkıntılarına çözüm yolu ararken, bir baş ağrısına tutuldu ki adamcağız sormayın... Üç gün, beş gün derken, yataklara düştü, kalkamadı bir daha. Ölüm geliyor demez, ölenle de ölünmezmiş. Ne var ki, Tebriz kentinin direği çökmüştü sanki. Sokaklarda ağlayan ağlayana. Yeni doğan çocuklarına analar

“Ahmet” adını koydu, babalar “Ahmet’im!” diye sarılamadı. Gözlerinin yaşı tükenesiye ağıladılar, ağıladılar ya neye yarar; Hoca Ahmet, Tanrı katına varmış bir kez. Kimin elinden ne gelir?...

Eloğlu böyle yanıp ağılaştıktan sonra, varın siz düşünün geride kalan dul kadınla iki çocuğun durumunu. Her sabah gün doğmadan babasının gömütüne giderdi Resul. Kara toprağa kapanıp ağlaya ağlaya akşamı bulurdu. Evde de anasıyla bacısı saçlarını, başlarını yolarak dövünüp dururlardı. Gözlerinden boşalan yaşlarla dereler dolup taşar, koyaklar göle dönüşürdü. Kim geri gelmiş ki ağlayıp dövünmeyle Hoca Ahmet gelsin?

Bir sabah, her günkü gibi gene erkenden babasının gömütüne gittiğinde Resul, gömütün başında yanık sesle Tanrı’ya yakaran bir adam gördü. Okuyup, üfleyip, yakarısını bitirince adam, eteğine varıp elini öptü, “Tanrı dileklerini yerine getirsin baba...” dedi, “İşi gücü bırakıp sabahın erinde, gelmiş babam için Tanrı’ya yakarısın.”

“Ay oğul,” dedi adam, “babam için yakarmayayım da Tanrı’ya kimin için yakarayım? Şu yeryüzüne gelmiş midir ki onun gibisi? Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi eskiden. Öldüğünü duydum da ölmüşten beter oldum.” Sözlerini bitirdikten sonra, gözleri dolu dolu, yeniden başladı okuyup üflemeye. Bir adam okudu, bir Resul, derken akşamı ettiler. Hoca Ahmet’ten söz ede ede kentin yolunu tuttular sonra da.

Konaklarının önüne geldiklerinde, Resul, utana sıkıla, “Bekleyenin yoksa buyur soframıza, bir sokum ekmeğimizi, bir çintik tuzumuzu ye.” dedi.

Adamın aradığı, sorduğu da buydu işte. Kim olsa yanılır görünüşüne bakıp. O yörede, “kırk haramîler” diye tanınan, sağı solu dolandırmaktan başka işi gücü olmayan kırk hayırsız yaşardı. Hoca Ahmet’in ölüp, varının yoğunun sakalı bitmedik toy bir oğlana kaldığını duyar

duymaz bir araya gelip, “Yolunacak bir kaz daha düştü ocağıımıza...” diye düğün bayram ettiler, düzen kurup yola düştüler. İşte o kırk düzencinin ilkiydi o gün Resul’ün karşılaştığı adam. Biraz ağırdan alıp, “olurdu, olmazdı” derken, kimsesinin olmadığını, bir hanın kapı aralığında yatıp kalktığını da söz arasına sıkıştırıverince, “Ölürüm de bir yere bırakmam seni baba...” dedi Resul. “Konağımızın bir yanında kırk, bir yanında yetmiş oda var, seçersin beğendiğini, dilediğince kalırsın...”

“Ay oğul, han kapısıymış, hamam küllüğüymüş, hepsi bir benim için ya, hadi gönlünü kırmayayım senin, Tanrı konuğu olayım ocağına.” diyerek boş odalardan birine geçti oturdu adam.

Atın sakarı, devenin kamburu var derken, uzun sözün kıyası, ikiyken beş oldu konaktaki baba dostu Tanrı konukları, beşken dokuz. Kırkı kırk odada, arada bir ağlaşır gibi görünüp postu iyice serdiler. Serdiler ya, gözleri bu işin dahasında. Eloğlunun cebinden saziyle sözüyle içip eğlenmek dururken önündeki ardındakiyle kim yetinir? Kırkı birden kırk yanından sardılar Resul’ü bir gün. “İki gözüm yiğidim,” diye söze başladı içlerinden biri, “gözlerinin ışığı gidecek ağlamaktan.” diye ardını getirdi öteki, “Dün gece düşümde babanı gördüm, ‘Biricik oğlumun ağlaya ağlaya erimesine engel olacak yerde onunla birlik olup sel sel göz yaşı akıttığınız yeter artık. Sevdiklerimin yüzü gülsün ki ezinçsiz uyuyabileyim gömütümde.’ dedi. Babanın sözleri böyleyken ötesini sen bilirsün ay oğul.” derken, beriki, “Hadi şöyle bir kırlara doğru uzanalım, kuş sesi dinleyip pınar suyu içelim, gözümüzü gönlümüzü aydınlatalım.” diyerek sözün sonunu bağladı. Çekip götürdüler oğlancığı bir pınar başına, önceden hazırladıkları bir sofranın başına oturttular. Gül kokusu, bülbül sesi, kızılalık şurubu, yıllanmış üzüm şerbeti derken içki taslarını peş-

peşe dayadılar ağzına. İçkidir, küpte, tasta bile uyumaz. Ağzına gül şurubundan başka içki komamış oncacık Resul nasıl dayansın tas tas şaraba? Ne acı kaldı yüreğinde ne de sızı, ne baba kaldı usunda ne de bacı. Şarkılar, türküler birbirini kovaladı. Körkütük olup, bağırsarak döndüler eve gece yarısı.

Her gün yinelendi bu pınar başı eğlentileri. İlk günler Resul'ü birlikte götürebilmek için yedi dereden yetmiş kalbur su getirdi kırk düzensiz ya, sonunda oğlan hepsinden önce davranır oldu. İçtikçe coştı, coştukça kesesinde, kuşağında duran altınları çevreye saçtı.

Hazır yiyene dağ mı dayanır? Elde avuçta ne varsa tükendi gün günü aşmadan, sıra tarlaya, değirmene geldi. Kendini düşünmeyen anayı, bacıyı düşünür mü? Düşünmez. Üç ay, beş gün demeden bir tek oturdukları konak kaldı elde, borç yemeğe başladı oğlan. Borç biriktikçe koca konak da gidici oldu. Oldu ya kim görür, kim düşünür? Özü sözü doğru bir kişi de çıkmadı ki karşısına oğlanın ne yapıp nereye gittiğini sorsun, bir parça kulağını bük-sün. Kendi sıkıntısıyla boğuşur herkes. Kırk soysuz desen, kırkı da birbirinden densiz, yükü tuttular ya, bir kıyıya çöreklenip yalana yalana yutmanın yollarını aramaktalar...

Öncekilerin eşi bir eğlenti gecesinin sabahında, sızıp kaldığı yerden şöyle bir doğrulunca Resul, dağın otundan, çiçeğinden, dala tünemiş kuşundan başka kimseyi göremedi çevrede. “Yeme içme yenilemeye kente inmişlerdir belki beni uyandırmadan, az sonra gelirler...” dedi kendi kendine. Oturup bekledi. Gün dağa kavuştu, gelen giden olmadı. Akşam karanlığında dağın çiçeğine kuşuna bekçilik edecek değil ya bir başına, düştü yola.

Konağa geldiğinde kırk odanın kırkına da baktı, kimseleri bulamadı. Bunu neye yoracağını bilemedi bir türlü. Dışarı çıkıp sokak sokak aramaya koyuldu. Sonunda üçünü beşini buldu bir kahvede. Bulmaz olaydı. Ölümle-

den ölüm beğenesi oldu ondan sonra. Dünkü baba yarısı bir taş parçası olmuş. Oğlan yanlarına sokulup da şöyle bir, “Nerelerdesiniz a gözüm, her yerde aradım sizi...” diyemeden, “Yaşını başını bil de kendine gel. Ne tanırız biz seni, ne de görmüşlüğümüz vardır bugüne değin. Tepemiz atmadan git de yaşıtlarınla aşık oyna.” diyerek kovdular yanlarından. Muma döndü Resul, ağzını bile açamadan kaçıp gitti. Yüreği öyle bir yandı ki sormayın. Ne ekip ne biçtiğini gördü. Gördü de neye yaradı? İş işten geçmiş bir kez. Yere baktı taştan utandı, göğe baktı kuştan. Düştü yollara utancından, yarı uslu yarı deli, dağ bayır demeden günlerce dolaştı durdu. Üç gün, beş gün, üç hafta, bir ay taştan taş sekerek aç, susuz, ne yaptığını, ne yapacağını bilmeden gezindi. Hani bir gün yavrusunu emdiren bir ceylan görmeseydi uzaktan, kurda kuşa yem olacaktı sonunda. Onlara bakınca, anasıyla bacası geldi usuna, bir yandı bin ah etti, “Vay ben ne yaptım? Ellerindekini avuçlarındakini yele savurup sele saldıgım yetmezmiş gibi anamla bacımı yok yoksul bir başlarına bırakıp kaçtım. Yaralarını saracağıma, yüreklerinde onulmaz yaralar açtım...” diye dövünerek düştü yollara gerisingeriye. Gecenin yarısında girdi kente. Konaklarının önüne geldiğinde gördüklerini algılayamadı bir türlü. Kapısı bacası kapalı, penceresi ocağı karanlık bomboş duruyordu konak.

Bunu böyle görünce, başını taştan taş vurdu Resul. Giyitleri paramparça, yüzü gözü kan içinde, önüne gelenin yanına sokuldu anasını bacasını sormak için. “Ya deli bu adam ya da kuduz...” diye sopayla kovalandı her gittiği yerden. Sonunda yarı ölü, yarı diri serilip kaldı bir sokağın ortasına da bir Tanrı kulu dönüp bakmadı kimdir, ne yapar diye...

Resul, düştüğü yerde kaladursun, eveleyip gevelemekten, geride kalan anayla kızından söz edelim biz biraz da.

Koca konakta ana kız bir başlarına üç gün beklediler Resul'ü, beş gün beklediler. Sağda solda sorup soruşturdular. Ne gören var ne de duyan. Yer yarıldı da oğlan içine girdi sanki. Gidenler birdi, iki oldu diye saçlarını başlarını yoladursun onlar, alacaklılar da Resul'ü ortalıkta görmeyince, üçer beşer konağın kapısını aşındırmaya başladılar. Elde yok ki veresin. Kadıncağız baktı ki ağlayıp sızlamakla olacak gibi değil, alacaklılar da mantar gibi yerden bitmekte, yok değerine gözü açığın birine sattı konağı. Eline geçen parayla oğlunun borçlarını ödedi. Ödedi ya iş bununla bitmiyor ki. Konak elden gidince nerede yatar nerede oturursun? Ananın gözü kızda, kızın gözü anada düştüler sokağa. Neyse ki, iyiliksever bir adam çıktı karşlarına, ellerinden tutup kimselerin uğramadığı, aylar var kapısı bacası kapalı duran bir yoksullarevine getirdi anayla kızını.

Burası yıllarca önce Hoca Ahmet'in yaptırdığı bir yerdi. Adamcağız ölmezden önce her gün kazan kazan aş pişer, yüzlerce yoksul doyurulurdu burada. Para pul olmayınca ocak yanar, aş pişer mi? Yanmaz da, pişmez de. Eldekini avuçtakini tükettikten sonra Resul, bu yoksullarevi de kapanmıştı. Diyeceğim o ki, iyilik yap da denize at demişler, o gelir seni bulur. Hoca Ahmet'in yoksullar için yaptırdığı iki göz yer, karısıyla kızına barınak olmuştu işte böylece. Hele kendilerini getiren adamdan burayı kimin yaptırdığını da söz arasında öğrenince, anayla kızın yüreği bir hoş oldu. Bir yandan ağladılar, bir yandan da silip süpürdüler ortalığı, altlarına bir çul serdiler, üstlerine bir çaput çektiler. O günden sonra da el kapısında çalışıp hem kızını hem de kendini doyurabilmek için didinip durdu kadıncık.

İşte Resul'ün yıkılıp kaldığı yerin az ötesindeydi bu ev. Kişinin yazgısı hep kötünün de kötüsü olacak değil ya. Bir kez de şöyle gülümseyivermiş kara yazgı yüzlerine.

Akşama doğru, el kapısında çamaşır yıkamaktan dönerken kadıncağız, yerde ölü gibi yatan adamı görünce, koştı yanına. Bayılmış olduğunu gördü, gidip evden temiz bez, su getirdi, yaralarını yıkayıp, yüzündeki gözündeki kanları sildi, temizledi. Aklanıp paklanınca Resul da Resul olup adama döndü yeniden. Gitti de gelmez sandığını böyle birdenbire karşısında bulunca, sevincinden deliye döndü kadıncağız.

Yaralarına ana eli, bacı eli değip de boğazı birkaç kaşık sıcak çorba yüzü görünce çok geçmeden iyi oldu Resul. Koluna güç, yüzüne renk geldi. Anasıyle bacasına bakmak için iş aramaya koyuldu.

Şunun bunun atını gezdirdi, sepetini küfesini taşıdı bir süre ya, baktı olacak gibi değil, en iyisi usta işi bir zenaat edinmek, bir terzinin yanına çırak girdi. Gün demedi, gece demedi, uğraştı, didindi, ne gördüyse öğrenmeye çalıştı, yıl dolmadan iğne tutmayı da, makas vurmaya da becerir oldu.

Bir gün, bir top kumaş çekti önüne ustası, “Bir güzel ölç şunu,” dedi, “kesileceği gibi kes, biç. Bir işim var, çok sürmez gelirim.”

Ustası böyle der de Resul durur mu? Durmaz. Hemen aldı makası eline, “İşimi tez bitirirsem ustamın gözüne girerim. Kişinin gözü göz olduktan sonra ölçmeye ne gerek var...” diyerek vurdu kumaşa. Vurdu ya, kestiği eğri oldu, biçtiği kısa geldi. Döndüğünde ortaya yığılmış bir top kumaşı görünce, söylemediğini bırakmadı ustası.

“Sende terzi olacak göz, kumaş biçecek bilek yok,” dedi sonunda, “hadi, güle güle, git başka bir iş ara kendine. Bir daha da buralara gelme sakın...”

Boynunu büktü Resul, “Bir kapı kapanırsa yüzümüze, açılacak bir başkası bulunur...” diyerek düştü yollara. Oraya baş vurdu, buraya baş vurdu, geldi bir demirci ustasının önünde durdu.

“Eh,” dedi demirci ustası, “sen çalışmak istersen bizim dilimiz de sana olmaz demez. Geç yapış bakalım şu körüğün ucuna.”

Terziden dili yangın ya Resul’ün, öyle sıkı yapıştı ki körüğün ucuna, gören de parmak ısırды, duyan da. “Kömür yak.” dedi ustası, kömür yaktı Resul, “Körük çek.” dedi, körük çekti, “Çekici sert vur.” dedi, gücü yettiğince sert vurdu o da. Günler, aylar geçti, çıraklığı bitirip kalfa önlüğünü kuşanması yaklaştı. Yaklaştı ya, oğlanın yazgısı kötüyse elden ne gelir? Günlerden bir gün Resul çekici tiki tak tak - tiki tak tak diye demire çaladursun, “Oğul, bir tas su ver.” diye seslendi ustası. Seslendi ya, duymadı Resul. Bir kaç kez daha seslendi ustası. Resul demiri dövmekte. Ne duydu, ne de ses verdi. Tepesi attı ustanın:

“Bugün beni duyup da bana bir tas su vermeyen, yarın çeliğin dilsizine suyu nasıl verir? Her işin bir yolu, yöntemi vardır. Anlaşıldı ki sen demirci memirci olamazsın. Var git kendine bir başka kapıda bir başka iş bul...” diyerek kapının yolunu gösterdi Resul’e. Ağzı var dili yok, boynu dünden de bükük, yeniden yollara düştü, kapı kapı iş aramaya koyuldu Resul. Ne var ki, kimin kapısını çaldıysa, olmadı. “Bu yaştan sonra sen usta işini öğrenebilir misin ki çıraklık ararsın a oğul, var git ayak işlerine koşul. Ayağına tez biriysen, dağı taşı devirir, karnını doyurduktan başka, keseni de doldurursun...” dedi yamacına yanaştığı ustalar.

Ne yapacağını, ne edeceğini düşünе düşünе, yolunu yitirmiş alnı sakarlı doru tay gibi dolandı durdu Resul, orası, burası derken, kentin dışında, çayırılık çimenlik bir yerde buldu kendini. Yüreği ezim ezim ezilmekte. Doluya kodu almadı, boşa kodu dolmadı. Biraz dinlenmek için çimenliğin bir kıyısına uzanıverdi. “Be hey kafasız Resul” diye söylendi kendi kendine, “sen seni bilip de eline,

parmağına yatkın işi seçemedikten sonra eloğlu sana ne yapsın?” Gene de iyimserliği bir yana bırakmak istemiyordu, “Kul sıkışmayınca, Tanrı yetişmezmiş. Bir yol gösteren bulunur nasıl olsa.” dedi, uyuyakaldı, düşe daldı.

Düşünde, öyle bir bahçede buldu ki kendini Resul, öylesini kırk yıl arasan bulamazsın, kırk birinci yıl yamacından geçersin de bilemezsin. “Yerde miyim, gökte miyim?” diye sağına soluna bakarak güller, bülbüller arasında dolaşıp dururken, bir havuz başına geldi. Geldi ya, ondan sonra ne bir adım ileri gidebildi, ne de bir adım geri. Havuz başında bir kız oturmakta. Gökteki ay su dökemez eline.

Resul, usu başından gitmiş, alık alık bakınırken, vardan yoktan, ak sakallı, yeşil kaftanlı bir ermiş belirdi ortalarında. “Ay oğul,” diye söze başladı ermiş, “sen seni bilmez, yazgından yakınırsın. Sendeki kendinde olsun kim istemez? Yetmiş iki türlü bilgi at koşturur kafanda. Dilin oynadıkça ballanır, on parmağında yirmi beceri dallanır. Tek eksiğin ermiş dolusuydu, onu da ben getirdim sana. Al da seni beni yaratan aşkına iç.” diyerek elindeki altın tası uzattı. Resul, ermişin sözünü ikiletmeden içti tastaki doluyu. Yandı, kavruldu yüreği. “Yok mu bir tas daha?” dedi demedi, “Al oğul üçler, yediler, kırklar aşkına bunu da iç.” diyerek bir dolu daha sundu ermiş. Bir dikişte onu da içti Resul. Yalım yalım od oldu yandı dört bir yanı, “Yandım anam yok mu bir tas daha?” diyesi olmadan, “İç bunu da Tiflis güzeli Şah Sanem aşkına.” diyerek bir dolu daha sundu ermiş. İçebildiğini içti, içemediğini yüreğine akıttı Resul. “Bundan böyle adın Âşık Garip olsun oğul. Ozan oldun, ozanlığını bilesin. İşte şu karşında duran da Şah Sanem. Tanrı sizi birbirinize yazmış. Bundan geri benim elimden bir şey gelmez, arayın bulun birbirinizi, ikiye üç olun, beş

olun, iyiyi de kötüyü de aranızda üleşin.” diyip geldiği gibi gitti ermiş.

Garip Sanem’e baktı, Sanem Garip’e. Bir ah fışkırmakta yüreklerinden. Ölüp ölüp dirildiler, yanıp tutuşular karşılıklı. Garip, Sanem’ine dokunmak istedi, dokunamadı, üç beş söz etmek istedi, soluğu çıkmadı. “Varayım, bir tel saçını olsun alayım.” dedi, adımını atamadı. Sarardı, soldu durduğu yerde. Şah Sanem’in de ondan kalır yanı yoktu. Baktı ki ne kendi konuşabiliyor, ne Garip gülebiliyor, elindeki gülü fırlatıp attı sevdiğinin göğsüne Sanem. Kaptı gülü oğlan. Dikenin parmağına battı. Can acısıyla düşünden sıyrıldı, uykudan uyandı. Yanına yöresine baktı, ne ermiş var ne Sanem, ne bağ var ne de bahçe. Yattığı yerin yanında altın bir tasla bir gül durmakta. Yüreği desen gümbür gümbür atıp, yalım yalım yanmakta.

Resul yattı, Âşık Garip oldu kalktı oğlan. Aldı tasla gülü, soktu koynuna, düştü yollara. Döndü kente gerisin geri. “Ey koca Tanrı’m” dedi bir yandan da, “demek böyleymiş yazgımın akı karası. Yazgımızı çizmek senden, okumak bizden... Nasıl yazıldıysa öyle olsun.”

Yangın yerine dönmüş yüreğiyle kente geldi, geldi ya, önünden geçtiği bir kahveden saz sesi çalındı kulağına. Âşık bu, saz sesi duyar da durur mu? Girdi içeri, bir kıyıya ilişti. Bir daldı sazın sesiyle ozanın deyişine ki sormayın. Yeryüzünü hepten unuttu. Şah Sanem’ini getirip karşısına oturttu. Nereden geldi, nereye gitti dilim varmaz söylemeye. Saz da bitti sonunda, söz de. Garip kalakaldı öylece oturduğu yerde. Neden sonra kendine geldi, vardı ozanın yanına, el öpüp boyun kırdı. “Ey ustaların ustası, ustam olası, benim de yanıktır yüreciğim sevgiden yana. Elimi sallasam elim kalkmaz, dilimi yuvarlasam dilim dönmez. Gel beni çırak al yanına sazın telinden, yüreğin dilinden, baharın yazın yelinden çalıp söylemenin yolunu öğret.” dedi. Ozan da ozanmış hani. Daha Garip’in dili-

nin ucundan üç söz çıkmadan gözünün bakışından anladı nerelere varıp geldiğini oğlanın. Eh, âşık anlamazsa âşığın dilinden kim anlar? Düzenledi sazının tellerini, uzattı Garip'e, "Ustayı n'eyleyeceksin ay oğul, hele bir yol içinden geldiği gibi vur şu sazın tellerine, bakalım o mu senin dilinden anlar sen mi onun dilinden anlarsın? Ben az buçuk ozansam, sende gördüğüm yüreği kimselerde görmedim daha. Hele bir dokun bakalım." dedi.

Usta diye yanına varıp elini öptüğü kişi böyle der de Garip durur mu? Aldı sazı eline, dokundu tellerine, dinleyelim bakalım ne dedi:

*Bir dilek diledim yüce Tanrı'dan
Şükür muradımı verdi Hak benim
Ben dilek diledim Tanrı'm yarattı
Düşümde gülümü verdi Hak benim*

*Sundular ermişler tasla doluyu
Kalburla boşaltıp derin kuyuyu
Genç yaşımdan gördüm katı doğruyu
Başıma gariplik verdi Hak benim*

*Diz çökerek vardım usta eline
Yoksulun kimseler bakmaz yüzüne
Bülbülüm konarım yârin dalına
Alnıma böylece yazdı Hak benim*

"Çal bir daha." dedi ozan, bir daha vardı sazın tellerine Garip, çaldıkça coştı, coştukça çaldı. Dinleyenler dile, ele geldiler, çil çil altın yağdırdılar ortaya. Koca ozan baktı ki üstüne üstün tanımaz bir ozan kişidir bu körpecik oğlan, küçük dilini yuttu, büyüğünü ağzına doladı, "Sana ne diyeyim ay oğul." dedi neden sonra, "Usta dedin yanıma vardın, benden usta çıktın. Bu yaşıma geldim böyle saz, böyle söz duymadım ben. Bundan geri sana usta değil, teline vuracak saz gerek.

Sazımızı duydun yanımıza vardın, uyanıp tele geldin, dile geldin söyledin. Töresi böyledir ozanlığın, elindeki saz senindir bundan böyle, ister güldür ister ağlat. Ne var ki diyeceğim şudur sana, sazını güldürebilmek için sevdiğinin yamacına varman gerek. Sazını güldüremezsen gülmek yazmaz senin de alnında. Arayan bulur, aramayan bulamaz. Yaban ele çıkmadan sevgiliye kavuşmak olmaz. Çık dolaş ilden ile bundan geri, ta ki sevdiğini bulasın. Yoksa bu tutkuyla sen kolay kolay onmazsın...” diye ozanca bir öğüt döktürdü, verdi sazı eline, beline sardı ortaya yığılan altınları, sırtını sıvazlayıp Garip’in yoluna iz döktü. Aldı sazı Garip, el öptü, izin diledi, evin yolunu tuttu.

Dalında sazı, dilinde sözü kapıdan içeri girdiğinde Garip anası bacısına baktı, bacısı anasına. Ne biri bir söz etti, ne de öteki bir göz. “Bu saz da nedir, nicedir, iğne çalmayı, çekiç vurmayı beceremezken dalına saz asmak da nesi?” dedi anası içinden ya içindekini diline dolayıp da söyleyemeden, Garip gelip elini öptü, boynunu büktü, oturup bir kıyıcığa bir çaldı bir söyledi, bakalım ne söyledi:

*Dertliyken başına dert açtım yine
Ana ben Tiflis’e varmalı oldum
Bir güzelin tutkusu var içimde
Ana ben Tiflis’e varmalı oldum*

*Yürekten bağlandım ala gözüne
Ölürüm varmazsam onun dizine
Başımı adarım bir tek sözüne
Ana ben Tiflis’e varmalı oldum*

*Ateşine dağlar taşlar dayanmaz
Yüreğim yanıktır kimse anlamaz
Şimden geri bu yer bana elvermez
Ana ben Tiflis’e varmalı oldum*

dedikte gülsün mü, ağlasın mı anası bilemedi. Bir dedi bir demedi aldı Garip sazi yeniden, o söyledi, onlar dinledi:

*Düşümde gezdim dolaştım
Ana Tiflis illerinde
Dolu içtim kana kana
Ana Tiflis illerinde*

*Bu tutku yandırdı bizi
Aya, güne benzer yüzü
Şah Sanem bir huri kızı
Ana Tiflis illerinde*

*Gözlerim yollara bakar
Gülüşü içimi yakar
Alnıma yazılan çıkar
Ana Tiftis illerinde*

diyerek bağlayınca, anası da anladı bacısı da oğlanın Resul yatıp Garip kalktığını. Olan olmuş, Tanrı yazgısı, ne desinler. “Ana bana olanlar oldu, üç tas dolu içtim ermiş elinden, yüreğimi, dilimi sazımın teline, sazımın telini de Şah Sanem’in beline bağladım. Bundan geri buralarda duramam, sizi de tek başınıza koyamam. Olmaz demezsen düşcriz yola, bakar görürüz ne yazılmış alnımıza.” diyerek sazındakini söze dökünce, “Sonu iyi ola ay oğul. Buradaki ocağımız orada da tüter, tüttüğü denli. Sürü sürü toklularımız, sütü sağılacak ineklerimiz mi var bizi buraya bağlayan, yoksa bağımız bahçemiz, ucu bucağı belirsiz tarlamız mı? Tebriz ili olmamış Tiflis ili olmuş ne çıkar? diyiverdi anası. Ana bunu der de düşün bayram etmez mi oğlu? Varın siz düşünün Garip’in ne denli sevindiğini. Kesesindeki altınları çıkardı, yığdı anasının önüne, çorbasına aşına kaşık salladı, yatıp uyudu erkenden.

Sabah, gün ışımadan kalkıp, bir çul üç çaput, bir sokum ekmek, bir çintik tuz, neleri varsa toparlayıp yola

çıktılar. Güzdü, kıştı, kışın yağmuru, ayazı vardı, kurdu, çakalı vardı demeden yürüdüler Tiflis'e doğru. Yağmurun yaşı ıslatmaz mı adamı? Islatır ama kim aldırır? Kona kal-ka, günlerden bir gün akşama doğru vardılar Tiflis iline.

Anasını, bacasını bir cami avlusunda bırakıp, geceyi geçirebilecekleri bir yer aramaya koyuldu Garip. Araması kolay ama bulması güç. Tanrı konuğu diye evine alacak kimi bulursun yolunu izini bilmediğin kentte? Bir kapıyı çalarsın, çıkar biri ters bir söz eder yüreğinden vurulur-sun. Onu bunu düşünme düşünme sokak sokak dolaştı da Garip, eli varıp onca kapıdan birisini çalamadı. Sonunda kendi konaklarına benzer bir konak ilişti gözüne. "Eh," dedi, "konağı büyük olanın gönlü de geniş olur." Varıp tokma-ğın vurdu kapının.

Molla Kasım derler bir hocanın konağıydı burası. Hoca ki ne hoca... Kaçan kuşun sütünü, uçan sineğin etini sorar. Ne bilsin Garip? Vardı el öptü, "Az önce indik kente, üç garip kişiyiz. Anamla bacım beni bekler bir cami avlusunda. Bir gecelik konuk olmak dileriz oca-ğında hocam." dedi, dedi ya hiç oralı olmadı hoca. Sarı-ğından sakalından da mı utanmadı nedir? Garip baktı olacak gibi değil, sözle anlatamadığını bir de sazla anlat-mayı denedi, aldı sazı eline, vurdu teline, bakalım o ne dedi, kim gelip dinledi:

*Başına döndüğüm ak yüzlü hoca
Canım hoca anam camide kaldı
Karanlık çöküyor nere varayım
Canım hoca anam camide kaldı*

*Bir yöremde yağmur bir yöremde kar
Anam bacım durmuş yoluma bakar
Acı göz yaşları durmayıp akar
Canım hoca anam camide kaldı*

*Seni dedim geldim bir yer veresin
 Düşmüşlerin yüreciğin bilesin
 Ölürlerse günahına girersin
 Canım hoca anam camide kaldı*

*Garip'im dün gece gördüğüm düşler
 Akıttım gözümden kan ile yaşlar
 Bir de siz söyleyin yiğit kardeşlar
 Canım hoca anam camide kaldı*

Kim demiş konağı büyük olanın gönlü geniş olur diye. Açtı ağzını yumdu gözünü hoca, “Han mı sandın burayı, yoksullarevi mi, yeter olsun çaldığın söylediğin, yıkıl git kapımdan, kimin kapısına gidersen.” Hoca diye eline vardığının bu sözlerini duyunca neye uğradığını anlayamadı Garip, kolu kanadı kırıldı. Dönüp gidesi oldu ya konu komşu üşüştüler başına hocanın, başladılar söylenmeye, sövüp saymaya. Hele hele içlerinde bir Deli Memet vardı ki, özü bir sözü bir, kadı dediğine “Gözünün üstünde kaşın var bre kör kadı.” demekten çekinmeyen; yanaştı Molla Kasım’ın yamacına, “Kimden kimseden utanmıyorsun, ak saçından, sakalından utan be hoca. Bilmeyen var mı şurada senin kim iken ne olduğunu, nasıl olduğunu. Ağzımı açtırma benim, elin günün bildiğini taşlar duvarlar da öğrenmesin. Bugüne değin el eliyle yılan tutup dört bir yandan çaldın çırpıtın. Tanrı kuludur demedin, önüne çıkanın kanını emdin, kanmadın. Hacı olmuşsun, hoca olmuşsun, günde beş kez namaza durmuşsun, elli beş kez haram yedikten sonra neye yarar... Garibin biri gelmiş kapına, bir gecelik Tanrı konluğu olmak ister. İki bir demeden açsan kapını da kırk yılın başında bir iyilik yapmış olsan ne çıkar?...” diyerek attı elini bıçağına. Neyse, konu komşu girdiler araya, çektiler Deli Memet’i bir kıyıya. Molla Kasım baktı ki işin sonu kötüye varacak, konu komşu neyse ne, dağ taş üstüne varacak, yapıştı Garip’in koluna. “Kusurumu bağışla

yiğidim, az önce sazından sözünden anlayamamıştım ne istediğini. Bir gecelik mi dedin, buyur dilediğince kal, tövbe tövbe, estağfurullah, konağım senin evin, Molla Kasım da kulun, kölendir...” diye yakarmaya başladı.

Koca kentte bula bula kimi bulduğunu anladıktan sonra daha durur mu orada Garip? “Kardeşler, var olası- nız. Ne var ki, böyle bir adamın evinde kalacağıma gide- rim dağlara, kuşa kurda yem olurum daha iyi.” diyerek dönüp gitmek istediye de, bırakmadı konu komşu. En doğru sözü gene Deli Memet söyledi. “Nereye be Âşık? Yemeyip içmeyip üstüne yattıkları, yedirip içirmeyip kendi- leri bile dışından kokladıkları için, böylelerinin evinde değil bir gece bir kahve içmekliğine konuk olmak bile Tanrı katında sevaptır. Buldun mu, sırtından bir kıl olsun koparacaksın domuz dediğinin. Git getir ananı bacını da kal evinde dilediğince şu uğursuzun.” Bir yandan Garip’e dil döker, bir yandan hocaya söylenirken çev- rekiler, içlerinden biri de koştu, anayla kızını getirdi cami kapısından. Gönlü pek istemiyordu ya Garip’in, anasıyla bacısı geldikten sonra sesini çıkaramadı, girdi içeri.

Ertesi sabah, aldı sazını eline, erkenden çıktı sokağa, sorup soruşturdu, öğrendi ki, Unkapanı denilen yerde Deli Mahmut derler birinin kahvesi vardır. Yedi ülkeden gelme ozanların tümü orada toplanır, koşma koşar, türkü düzer, birbirlerini sınava çekerler. Garip’tir, bunu duyar da durur mu? İki bir demeden vardı Deli Mahmut’un kahvesine. Dalında sazı, kapıdan içeri girdiğini görür görmez koştu Deli Mahmut, buyur etti, yer gösterdi öteki ozanların yanında. Bir boyuna bosuna baktı âşıklar, bir yaşına başına, dilleri varmadı âşık demeye. “Olsa olsa saz tutmasını, tele vurmasını bilmezsin biridir bu. Hele bize şenlik çıktı, çaldırır söyletir de güleriz biraz.” dediler içlerinden. Konuşuk olsun diye yerini yurdunu sordular.

Tebrizli olduğunu duyunca, içlerinden biri el attı sazına, bin cakayla düzen verdikten sonra kırk yıllık bir Tebriz koşması çaldı. Sözü bitirip sazını yamacına asınca, “Eee, hadi bakalım,” dedi, “üç beş kez de sen vur şu sazın teline. Tebriz ilinden ses ver de dinleyelim bir yol...”

Vardı sazın teline Garip, hem söyledi hem dinletti:

*Dinleyin ağalar ben de diyeyim
Açılır baharda gülü Tebriz'in
Düğünde bayramda atlas giyerler
Bozulmaz yeşili, alı Tebriz'in*

*Tebriz'in çevresi dağdır, meşedir
İçinde oturan beydir, paşadır
Sekiz bin mahalle, yüz bin köşedir
Çarşısı, pazarı, yolu Tebriz'in*

*Cuma günü güreşçiler yağlanır
Yoksullar , sayrılar orda sağlanır
Günde üç yüz deve yükü bağlanır
Gider ilden ile malı Tebriz'in*

Garip sazına yumulmuş, kendinden geçmiş söyleyedsün, dağı taşı sardı yanık sesi, dağların kurdu kuşu kaldı, kahveye doluşmadık. Kalabalık, sokaklara taşı.

Kahvenin az ötesinde Bilge Sinan derler okumuş yazmış, sevilen sayılan bir adamın konağı vardı. Sofrasında herkese yer verir de sazdan anlayanı baş köşeye oturturdu bu Bilge Sinan Uzaktan uzağa kulağına çalınan sesi, yarım yamalak duyup kahvenin önüne biriken kalabalığı görünce uşağını yolladı, kimdir, kim değildir anlasın diye. Uşak gelip iki satır dinledikten, kalabalığın arasından şöylece bir bakıp Garip'i gördükten sonra bir koşuda döndü konağa. “Âşık ki ne âşık.” dedi Sinan'a, “Dinleyen diline, dinlemeyen derdine yanar. Doğrusu âşığın böylesi ne görülmüş ne de duyulmuştur. Sazı sözü kişinin içine

ışlıyor, yüzü gözü desen dört yana ışık saçıyor...”

Bunu duyar da Bilge Sinan durur mu? Koştu kahveye. Onca kalabalığın arasından zar zor geçip girdi içeri, bir yer açtılar, oturdu. Oturdu ya kalabalıktan yüzünü görmek bir yana, sesini bile duymak güç âşığın. Her kafadan bir ses, her boğazdan bir başka nefes çıkıyor. Kimi alkışlıyor, kimi yamacına dikilmiş sırtını sıvazlıyor Garip’in. Ne yapacağını şaşırmış Garip, eli sazında sözü ağzında kalakalmış, bir sağa bakıyor, bir sola.

Adı üstünde, Deli Mahmut demişler, davranıp susturdu herkesi, uzaklaştırdı Garip’in yamacından. “Hele oturun boş bulduğunuz yere, sesinizi soluğunuzu tutun da, ağzında kalanı diline vursun, diyeceğini bitirsin âşık.” diye bağırdı. Eh, isterlerse susup bir kıyıya oturmasınlar. Herkes sustu, yerine yerleşti. Bıraktığı yerden başladı Garip de:

*İpekleri Hint’ten bükülür gelir
Buğdayı, pirinci ekilir gelir
Koyunu ağıldan çekilir gelir
Gürcistan’dan gelir balı Tebriz’in*

*Bir ulu çay vardır ortadan akar
Güzelleri her gün bağlara çıkar
Âşıklar bağrını odlara yakar
Ötüşür bülbülü, gülü Tebriz’in*

*Ermiş dolusundan içtim yanarım
Gönlü tutku coşkusunda eğlerim
Ben Âşık Garip’im över söylerim
Benim şimdi Rüstem Zal’ı Tebriz’in*

Söz bitti, saz asıldı, duyan duymayan parmak ısırıldı alkış tuttu Garip’e. Deli Mahmut’tan kimin nesi olduğunu öğrendikten sonra Garip’i yanına çağırdı Bilge Sinan, sırtını sıvazlayıp bir kese verdi eline. “Yüreğimizi ısıttın sazınla, sözünle, ağırlığınca altın azdır ya sana, ananla

bacına bir şeyler alır, gönüllerini yaparsın bununla.” dedi.

Bilge Sinan’ın verdiği armağanı aldıktan sonra, ana-sıyla bacısının yanına gitmek üzere kahveden ayrıldı Garip. O gidedursun, biz Bilge Sinan’dan söz edelim biraz da.

Aylardır gülmek bilmiyordu Bilge Sinan’ın yüzü. Nasıl gülsün, konağının sevinç kaynağı, mutluluğunun temeli olan, güller gibi açıp, altın kafesten kaçmış bülbüller gibi şakıyan biricik kızının aylardır sesi soluğu duyulmaz olmuş, rengi solmuştu. Ne sağına bakıyordu, ne soluna. Hep uzak yollardaydı gözü. Bütün çabaları boşa gitmişti konaktakilerin. Kimse anlayamamıştı ne olduğunu, güldürememişti ölgün yüzünü. Bilge Sinan’ın bilgeliği bile işe yaramamıştı. Sonunda, “Ben böyle şeylere hiç inanmam ya, kim bilir, belki bir yararı dokunur...” diye muskalar yazdırıp tütsüler bile yaktırmıştı adamcağız. Kızının iyileşecek yerde daha da sararıp solduğunu görünce, ne yapacağını şaşırmıştı. Hani, Garip’in sesini duyup, kahvenin önünde biriken kalabalığı gördüğünde uşağını yollaması da, “Sazı sözü düzgün biriysel, konağa çağırırım, kızımın yüzü bir parçacık güler belki...” diye düşünmesindendi. Rastlantının böylesi gerçekten az görülür. Garip’in garipliğine bakmadan yollara düşüp buralara geliş kahve köşelerinde saz çalıp alkış toplamak için miydi? Değildi. İşte Bilge Sinan’ın günden güne sararıp solan kızı, Garip’in Şah Sanem’iydi. Gelin de rastlantının böylesine şaşmayın şimdi.

Neyse, atın nalıydı, devenin kulağıydı diye sözü uzatmadan, Bilge Sinan’ı bıraktığımız yere dönelim biz gene. Garip’in nasıl bir ozan olduğunu görünce, belki kızını oyalayabilir diye sevindi sevinmesine ya, elinden bir tutanı, yol göstereni olmazsa, usta geçinen öteki ozanlarla kolay

kolay baş edemeyeceğini de anladı. Dedik Bilge Sinan'ın iyi biri kişi olduğunu. Herkes gidip kahve iyice boşaldıktan sonra, çağırdı Deli Mahmut'u yanına. Kafasından geçenleri söyleyip duyacağını da duyduktan sonra, kalkıp gitti evine...

Ertesi gün kahveye geldiğinde Garip, Bilge Sinan'ı oturmuş kendini bekler buldu. Dağ düz demeden dosdoğru söyledi sözünü Bilge Sinan.

"Kaşıksız çorba içilmez ay oğul. Av tutmayan şahana da kel denir, başında saçı olmayana da. Hele hele, askı asıp da önüne çıkan ozanların telini kırmayan âşığa telli kel denir. İmdi, sazının üstüne saz, sözünün üstüne söz duymadım ya, şuraya doluşan bunca sazı çatlak, dili peltek ozana akla karayı bir edip seçtirmedikten sonra ne yapsan boşuna. Sen çalar söylersin, onlarsa ardına sığınıp usta geçinir, ne var ne yok siler süpürür, üstüne üstlük, sana yol açıp uyak seçtirmeye bile kalkışırılar." dedi. Daha noktayı koymadan, Deli Mahmut aldı sözü ağzından. Bir yol da o üfürdü ağzındakileri kadının körünü, hoca'nın kamburunu tanımaz diliyle. Garip'e kalsa, üste çıkmaya çalışan kuşa, "Sensin karga olan, ben kartalım, in bakalım aşağıya..." diyecek adam değil ya, sözü biri bırakıp biri aldıkça başını kırdı, boynunu bükte. Diyecek bir söz bulup da çıkaramadı. Sonunda, "Nasıl isterseniz öyle olsun ağalarım." diyerek oturdu kaldı olduğu yerde.

Garip'in ağzından bu sözü duyarkenden bir adamını koşturdu Bilge Sinan, konağında nicedir asılı duran çok değerli sazıyla eşi bulunmaz altın işlemeli bir çevre getirtti. "Âşık olana sazın böylesi gerek. Nicedir senin gibi birini beklerdim armağan etmek için. Dört yüz yıllık usta sazıdır bu, güle güle çal, güle güle söyle." diyerek astırdı sazı duvardaki sazların en üstüne. Bir köşesine, "Ozan ozandan üste, cümle ozanları haptedene Bilge Sinan andacı-

dır.” diye yazdırdığı çevreyi de sazların yanına ilîştir-di kendi elceğiziyle.

Onlar sazi, çevreyi asadursunlar, bir duyan on kişiy-e duyurdu Garip derler bir âşığın askı asıp ortaya vardığını. Koca Tiflis kentinde duymayan kalmadı. Ne var ki, kimse anlayamadı bu işin önünde ardında Bilge Sinan’la Deli Mahmut’un yattığını. Duyan duymayan doluştu kahveye. Sonunda ozanlar da duyup yettiler sokağın bir ucundan.

Hani ozan olacaklar ilk ağızda geleneği, göreneği, ses verip ortaya çıkanın sazına, sözünce bakılması gerektiğini unutup, kahveye girerkenden, “Bre kendini bilmez, sıra saygı tanımaz, sen nice olursun da...” diyerek Garip’in yaşına başına bakmaya kalkışacaklardı ya, Bilge Sinan’la Deli Mahmut’un oğlandan yana olduğunu görünce, yelin yönünü anlayıp kestiler seslerini. Gene de bırakamadı telin üstünden çalmayı usta olacak, “Ne günlere kaldık ağalar...” dedi sağına soluna bakınıp yandaş arayarak, “Bizim gençliğimizde, diz kırıp el öpülür, usta izin vermeden tele vurulmazdı. Çocuk çocukluğunu bilirdi, çırak çıraklığını. Değil sazının üstüne saz asmak, elinde sazla ustasının önünden bile geçmezdi bunun gibiler. Gelip bizden üç beş yol öğrenmeye çabalayacağına, yaptığı işe bakın hele şunun. Gençtir, toydur daha, hadi gelsin öpsün elimizi de görmemiş, duymamış olalım, bağışlayalım yaptığını, saz tutmayı, söz söylemeyi öğretelim şuna...” Baktı kimsede tıs yok, bir kez daha açacaktı ağzını ya, Deli Mahmut’tan bile önce davrandı biri, “Sen ne söylersin be usta. Eloğludur, bilmez mi yolunu yordamını bu işin. Alıp sazını ortaya çıktıysa, vardır bir bildiği. Dilinle söyleyeceğine, telinle sustur da biz de görelim kimin boyu uzun, kimin gözü karadır.” diyerek bağladı sözü.

Âşık dediğin, kendinden sonra gelene yer gösterir, işin sonunda sınav bile olsa, sonra kendisi çıkar kerevete.

Bunlarsa, görenekten söz eder, kendileri bilmezler. Varıp kuruldular yerlerine, bir kaşları yukarda baktılar Garip'e. Deli Mahmut'tur durur mu? Tutup oturttu Garip'i tam ortalarına, verdi sazı eline. Sonra da ustalara uzatıp sazlarını, "Hadi bakalım, saz da sizin söz de. Koşun ne koşacaksanız, kimin sazı elinden gider görelim." dedi.

Ustayım diyen usta olana baktı, usta olan usta geçinene. Ne birinin eli kalktı ne de ötekinin sesi çıktı. Ustaları öyle bakınırken, çıraklara göz oynatmak düşer mi? Onlar da durdular öylece. Çevirip başını, "Askı asıp ortaya varanın bir diyeceği, bir soracağı vardır, de bakalım kaç teliyle ses verir sazın..." diye Garip'e seslendi sonunda içlerinden biri. İstemek usta olandan, ses vermek Garip'ten. Duyalım bakalım dört yüz yıllık âşık sazı Garip'in elinde ne ses verdi:

*Dinleyin ustalar size sorayım
Yoksulu doyuran karnı aç kimdir?
Gökyüzünde sürülerim yayılır
Ya bunları güden çoban da kimdir?*

dedikte, durup bekledi Garip usta olanlar ne ses verir diye. Kimsenin teli tınlamayınca gene döndü sazın teline:

*O nasıl ölçektir dolmaz boşalır
O nasıl bir yel ki yürek şaşırır
Dağ bayır yeşili kimden kuşanır
Kantarlara vurup tartan da kimdir?*

deyip de yanına yöresine bakınca elini sazına atan olur mu diye, "Bitir hele sözünü." dedi ustalardan biri.

*Garip'im sorumu dinler hepisi
O nasıl çatıdır kara yarısı
Açılır, yeşile döner sarısı
Bir gün olup burdan geçen de kimdir?*

Söz üç olup kimsenin telinden ses gelmeyince, Deli Mahmut uzanıp usta olacakların sazlarını Garip'in önüne koyacak oldu ya, hani, doğrusunu söylemek gerek, başta yaptıkları bir yana, telleriyle veremedikleri karşılığı, elleriyle verdi ozanlar. Alıp sazlarını koydular Garip'in önüne. Oradakilerin tümü de beğendi bu göreneğe uygun davranışlarını.

Karşısındakilerin sazlarını sunup, sorduklarına yanıt vermeyi kendine bıraktıklarını görünce Garip, aldı saz-lardan birini eline, söyledi bakalım ne dedi:

*Bilge olan sözden alır düşeni
Aç komaz yoksulu umut dediler
Gökyüzünde dilek dilek üstüne
Güden çobana da yürek dediler*

*Zaman bir ölçektir dolmaz boşalır
Kin bir yel olur ki yürek şaşırır
Bahar gelir dağlar bağlar yeşerir
Us ile yapılır her şey dediler*

*Garip'im dinleysin sözüm böylece
Evrenin üstünde gündüzle gece
Kışın ardından da bahar geldikçe
Çağımız geçmekte her gün dediler...*

diye noktayı koyup birde sorduklarını ikide güzelce yanıtlayınca Garip'in âşıklığına, ozanlığına kimsenin bir diyeceği kalmadı. Usta olacakların dilleri tutulmuştu, belleri de büküldü bu kez. Babasının oğlu Garip, içi elverir mi yaşlı başlı adamların süklüm püklüm gitmesine oradan? Vermez. Kalkıp yamaçlarına vardı, el öpüp gönül aldı, sazlarını kucaklarına koydu teker teker. "Usta olan ustalığını emeğiyle kazanır. Emek verenin elinden sazını almak ne bize düşer ne de başkalarına. Sizler benim de ustam sayılırsınız, oturup şurada sazımı sözümü dinledi-

niz, sağ olasınız.” dedi. Âşığın böylesinin yoluna can bile verilir. Yer yerinden oynadı, koca kahve halkı kalkıp kalkıp oturdu bu davranışı görünce.

Yüzlerini kara çıkarmamış, herkes beğenir de Bilge Sinan’la Deli Mahmut durur mu? Kalkıp vardılar Garip’in yanına, alnından öptüler, çevresini verdiler.

“Eeee âşık,” dedi Bilge Sinan sonunda, “başka yere söz verme, bu akşam tuzu ekmeğe bizim konakta katık edeceğiz hep birlikte...”

Garip, Garip olalı ilk kez tuttuğu bir işin üstesinden gelmiş, kuş olmadan uçacak neredeyse sevincinden. Akşam değin çalıp söyledi. Deli Mahmut olacak da az değil hani, ocağın başına geçti, hem dinledi hem de “Oğlanın ustalığı elinde dilinde, yakışığı yerinde. Yoldan yöntemden de geri değil. Boyunca kızına daha iyi eş bulacak değil ya Bilge Sinan. Nasıl etsek de tuzunu katıp şu aşı pişirsek...” diye düşünüp durdu.

Akşam olunca Garip aldı sazını, Deli Mahmut kapattı kahvesini, geldiler üç adım ötedeki konağın kapısına. Şah Sanem’in gözünü uzaklara dikip beklediği pencere de bu kapının tam üstündeydi. Kapının çalındığını duyup da alaca karanlıkta aşağıdakileri gözünün bir ucuyla şöyle böyle seçince olduğu yere yığıldı kaldı kız. Sevenin yol gözleyeni böyle olur işte. Ne var ki Garip’in haberi bile yok olandan bitenden. Kız yukarıda ayılıp bayıladursun, Bilge Sinan buyur etti konuklarını. Çorbalar içildi, börekler, baklavalar yendi, kahveler geldi. Söz sözü açtı, sözden kaçıp Bursa’ya, Edirne’ye vardı. Bilge Sinan’a baktı Garip, babacığını anımsadı, Deli Mahmut’a baktı dedeciği düştü usuna, garipken daha bir garipleşti, oturdu kaldı olduğu yerde. Bilge Sinan garipleşip ağlamaklı olduğunu görünce Garip’in, “Ay oğul, yüreciğinin bir yerinde bir şeyler depreşti anlaşılan. Çık bahçeye dolan biraz, aya bak, güle bak, açılırsın.” dedi. Onlar çaydan bayırdan konuşmayı sürdürdüler.

sunlar, bahçeye çıktı Garip. Bir sağına baktı, bir de soluna. Hemen karşısındaki havuzu da görünce, düşünedeki bahçeyi tanıdı. Varın ondan sonra siz düşünün Garip'in içinde yalım yalım parlayan yangını. Gözüne ilişen her gül yaprağı bir top od oldu oturdu yüreğine, içine çektiği her soluk daha bir yalımlandırdı yüreğindeki odu. Neydim, nereye yettim, n'oldum demeye kalmadan, pencereden kendisini izlemekte olan Şah Sanem'in havuza düşen görüntüsünü de görünce, eli ayağı tutmaz oldu oğlancığın. Bir havuzun suyuna baktı Garip, bir de dönüp sevdiceğinin durduğu pencereye. O Sanem'e, Sanem ona bir çift söz söyledi mi söylemedi mi, söylediye ne dedi, ne demedi orasını bilemeyeceğim ama, Garip, geyiğin böğründen yaralanmış gibi girdi içeri, sağına soluna bakmadan kaptı sazını, bir çaldı bir söyledi, bir daha söyledi. Bilge Sinan da şaştı buna, Deli Mahmut da, bakalım ne dedi, duyanlar ne anladı:

*Bir idim, havuzun başına indim
Gördüm de sulara tutkuna erdim
Tutkunla üç yıllık yollardan geldim
Gecede parlayan aydır kaşların*

*Karadır gözlerin, belin incedir
Kimseler bilemez Garip nice dir
Geceler sızılı günler gecedir
Okları ağulu yaydır kaşların*

Âşık olan bunu böyle der de, içeride dinleyen Sanem ne yapar? Düşer bayılır. Kimselerin çözemediği derdin ne olduğunu işte o anda anladı Sanem'in yoldaşı Akçakız. Anladı ya ne yapsın? Biz bırakalım Akçkız'ı Sanem'in başında, dönelim yeniden Garip'in yanına. Dili sussa yüreği susmaz, yüreği sussa eli durmaz, telden tele geçti, sözden söze geçti, sazını da yaktı ağlattı, dinleyenleri de

Garip oğlan. Bunun böylesine bütün bilgeliğiyle Bilge Sinan şaşıtı kaldı. O şaşıtı ya, Mahmut'un delisi anladı kimin nereden gelip nereye yettiğini. "Ben bunun yüreğini böyle yakan kimdir bilirim ya, hele şimdilik eveleyip geveleyeceğimize yut gitsin yapalım ağzımızdaki baklayı, günü, yeri geldiğinde çıkartıp koyarız ortaya." dedi kendi kendine, sustu. O sustu ya, Garip susmak nedir bilmedi bütün gece, çaldı söyledi. O çaldıkça, içeride Şah Sanem bir güldü bir ağladı, bir ayıldı bir bayıldı.

Sofra kalkıp, kahvenin telvesi kuruduktan sonra gitmek düşer akşam konuğuna, "Hadi bakalım âşık," dedi Deli Mahmut, "konuk konukluğunu bilmeli, vakti geldiğinde yola düşmeli." Garip'in usule yüreğini bırakıp orada, çıktılar sokağa. Ne biri bir söz söyledi, ne öteki. Bir köşe başında Deli Mahmut bir yana gitti, Garip bir yana. Biri evinin yolunu tuttu ya, öteki dalında sazi, üç gün üç gece, günün ışığını, gecenin karanlığını yoldaş edip kendine, kır bayır demeden gezdi, dolaştı. Dördüncü gün öğleye doğru bir parça usu başına gelesi olup da anasını, bacısını görmek üzere kente dönüp, Hoca'nın konağına yönelince, yarı yolda karşılaştı yoksullarla. "Eh oğul," dedi anası, "konuğun zorla gelenini anca bu denli ağırlar eloğlu. Kapıyı gösteriverdi bize suratının ters yanıyle birlikte. Biz de düştük yollara seni aradık..." Ne desin Garip? Olan olmuş bir kez. Üstelik Hoca olacak yolu bozuğun evinde konuk olmaktan kendi de hoşnut değildi. "Sen hiç üzülme ana." dedi anasına, "Siz şurada bekleyin hele bir yol, ben gider bir ev tutarım, dilediğimiz gibi dayar, döşer, dilediğimiz gibi yaşarız içinde..."

Oracıkta bırakıp onları, bir solukta Bilge Sinan'ın konağına koştu Garip. "Ağam," dedi, "anamlı bacımı barındırabileceğim bir ev tutmak isterim. Senin uşaklardan birini katarsan önüme, yol gösterir de bana, uygun bir ev buluruz."

Bilge Sinan demişler, sevdiği kişi bir isterse bin vermeden durabilir mi? Duramaz. “Ay oğul, bundan mıydı yüzünün karardığı? Aradığın ev olsun. El evine gerek var mı? Konağın bitişiğinde, dayalı döşeli bir konuk evim var, yıllardır boş durur. Geçip yerleşin oraya, kendi eviniz bilin. Hem böylelikle beni de hoşnut kılmış olursunuz...” dedi Bilge Sinan.

Ağa olan böyle dedikte, genç olana el öpmek düşer. Hem, ağanın böylesine ağa değil, baba demek gerek. Sarıldı Garip, elini öptü Bilge Sinan’ın, bir koşuda gidip, anasıyla bacasını getirdi, yerleştirdi eve. Bunca sıkıntıdan, acıdan sonra onlar da bir parça rahat yüzü görür oldular.

Sözü uzatmanın gereği var mı? Tiflis kenti kurulalı ozanın böyle kıvrak telli, yanık sesli, yangın sözlüsünü görmemiş. Gün geçtikçe yayıldı Garip’in üzü dört bir yana. Deli Mahmut’un kahvesi dolup dolup boşalır oldu Garip’i dinlemeye gelenlerle. Kentteki öteki ozanların yüzüne kimsecikler bakmaz oldu. Ozan olan sazını sözünü dinleyenlerin armağanlarıyla geçinir. Dinleyeni bol olanın armağanı da bol olur. İşin burasından yakınacak yanı yoktu Garip’in. Ne var ki, içindeki tutku gün geçtikçe yakıp kavuruyordu yoksul oğlanı. Bazı geceler Garip’i yemeğe çağırdığında Bilge Sinan, bitişik odanın kapısına yaslanırdı Sanem, sazının teline dokunup da yüreciğindeki bir bir demeye başladığında sevdiceği, aylıp bayılası olurdu. Sanem’in kapı ardından kendini dinlediğini sezince, daha bir coşardı Garip, ağlatırdı sazını. Ağaçtan oyma telli saz ağlar da kişiöğlü ağlamaz mı? Bilge Sinan’ın gözlerinden yaşlar süzülürdü, sazın havasına uyarak bir ağlar, bir gülerdi. Konuklar deseniz, varı yoğun unutulardı Garip’i dinlerken. Eh, bunlar böyle oldukça, varın siz düşünün kapı gerisindeki servi boylu, ceren gözlü Sanem’in durumunu...

Günlerden bir gün, büyük bir yemek veresi oldu

Bilge Sinan. Uzaktan yakından tanıdığı bütün bilge kişileri çağırdı yemeğe. Bunca kişinin arasında baş köşe de âşık olup eli saz tutanıdır. Yemekler yendi, şerbetler, kahveler içildi, sıra çubuk tüttürüp ozanın diyeceklerini dinlemeye geldi. Garip ellerini yıkamaya kalktıydı o sıra. Gül yaprağı tenli bir el uzandı kapı aralığından, Garip'in eline su döken uşağa bir havlu uzattı. Eli gördü Garip, Sanem kokulu havluya elini yüzünü kuruladı, başını kaldırınca da kapı aralığından gizlice kendini gözetlemekte olan Sanem'in güzel yüzünü, sürmeli gözlerini gördü. İki tutkun şöyle bir bakıştılar, bakıştılar da od oldu yaktı gözlerinin ışığı yüreklerini. Gayrı Garip durur mu? Durmaz. İki bir demeye kalmadı, geçip oturdu yerine, aldı sazı eline, bir daha bırakmadı. Yeryüzü kuralı kimse dinlememiştir sazın, sözün böylesini. Her teli ok oldu değdiği yeri dağladı, her sözü yalımlandı dinleyenleri bağladı. Sabah oldu, gün doğdu, Garip çalıp söylemekte, taşıyla kumuyla kulak kesilmiş dinlemekte koca konak. Derler ki o gece bütün Tiflis kenti dinlemiş Garip'i. Tel tel yayılmış sesi evden eve, bir ucundan öte ucuna değin dolanmış kenti.

O gecedен sonra dayanamaz oldu Sanem yüreğini yakan tutkunun yalımına, vardı Akçakız'ın yanına, "Ak kız, Akçakız, Sanem kulun olsun, gelirse senin elinden gelir, yüreciğim bu acıyı kaldıramaz oldu, Garip'imi bir kez olsun doya doya görmek, üç çift sözünü duymak isterim, n'olur bir yolunu bul, üç güne kalmaz göçerim yeryüzünden bu acıyla..." diye yakarmaya koyuldu. Yüreğini pek tutup da "Olur." diyemedi Akçakız buna Bilge Sinan korkusundan. "Baban duyarsa öldürür beni." dedi. Dedi ya Sanem'in gözlerinden dizi dizi boşalan yaşları görünce de dayanamadı, "Dur bakalım, belki bir yolunu buluruz..." dedi.

Akşam olup da el ayak çekilince ortalıktan, bir koşu-

da bahçenin bitişiğindeki konuk evine gitti Akçakız, üç beş küçük taş parçası toplayıp Garip'in penceresine savurdu. Taşların sesini duyar duymaz fırladı yatağından Garip. Kendine el eden Akçakız'ı görünce davranıp giyinmesiyle bahçeye fırlaması bir oldu. Sanem'in odasına götürdü Akçakız onu.

İki tutkulunun gözleri birbirini bulunca, yeryüzü dönmez oldu. Ne biri bir söz söyleyebildi ne de öteki bir el edebildi. Kalakaldılar öylece oldukları yerde. Gözden göze aktı durdu içlerinin yalımı, daha bir parlayıp tutuştu, yaktı kavurdu ikisini de. Sonunda yüreğinin en yanık yerinden bir ah çekip dile geldi Sanem, "Gül idim, güller açardı bahçemde, dilimde bülbüller öterdi, aşk dolusunu içtim de ne gül kaldı, ne bülbül. Sarardım, soldum, kuruyası oldum Garip diye diye. Günümü gecemi seninle doldurdum. Bunca aydır gözüm yüzüne, elin elime değmeden acı çektiğimiz yeter. Ya yarından tezi yok beni istersin babamdan, ya da ölürüm adını söyleyerek, sorumlum sen olursun." dedi. Usundan geçeni diline vurup, "Benim gibi yok yoksulun tekine kim kız verir?" diye bir şeyler geveleyesi olduysa da Garip, dili varmadı demeye, bükte boynunu, "Olur Sanem'im." dedi. Yüzü aydınlandı Sanem'in bunu duyunca, elinden tutup sevdiğini, yanına oturttu. Sabaha değin öylece el ele oturup birbirlerine baktılar. Gün ışıırken doyamadan ayrıldılar.

O gün, akşama değin düşündü durdu Garip. Doluya koydu almadı, boşa koydu dolmadı. Baktı ki düşünmekle olacağı yok, vardı anasının yanına, elini öpüp neyin nasıl olduğunu bir bir anlattı.

Oğlunun anlattıklarını dinledikçe yüreği sızladı kadıncağızın. Koskoca Bilge Sinan'ın, oğlu gibi çulsuz çaputsuz bir ozana kız vereceğine usu hiç yatmadı. Ne var ki oğlan yangın. Genç yaşta kara toprağı boylayacak bu gidişle. Ana yüreği bu, nasıl dayansın. "Sinamay

kurt yemez.” diyerek daldı konağın kapısından içeri ertesi gün. “Hoş.” dedi, “Beş.” dedi, hoşu beşi bir yana bırakıp yolunca yordamınca söyledi söyleyeceklerini.

Bir dinledi, bin düşündü Bilge Sinan, “Tanrı bağışlasın, oğlun gibi oğul kolay kolay bulunmaz.” dedi sonunda, “Ancak, ince bir konu bu, benim olur dememle olmaz. Benden önce kızımın olur demesi gerek. Ne de olsa odur erine eş olacak. Anacığımı çok küçük yaşta yitirdi, yüreği anadan yana yanıktır, istemediği biriyle evlendirip bir de ben yakmak istemem. İmdi sen bana üç gün izin ver, kızımın ağzını bir yoklayayım bakalım gönlü nicedir...”

Garip baktı ki anacığı sevinç içinde gelir, yüreğine sular serpildi. Konuşulanları da öğrenince, hop kalkar hop oturur oldu sevinçten. Bunun böylesini öğrenir de kim sevinmez? Aldı sazı eline, hem çaldı, hem oynadı. Öte yandan, kızına bu işi yolunca yordamınca sordurup onun da bülbülünün Garip Garip diye ötmekte olduğunu öğrenince hemen düğün hazırlıklarına koyulacak oldu Bilge Sinan. Ne var ki, nereden duyulduysa duyuldu, Garip’in Sanem’i istettiğini bilmeyen kalmadı koca kente. Eh, haberin böylesi çabuk duyulurmuş. Kimisi sevindi, yardıma koşası oldu, kimisi dersen bir aldı bin veriştirdi, demediğini komadı. Hele Şah Velet derler varlıklı bir genç vardı ki, ne yapacağını, ne edeceğini şaşırdı bunu duyunca. Sanem’de gözü vardı Şah Velet’in, uzunca bir süredir bir uygununu kollamaktaydı istetmek için. Haberi alır almaz hemen yol göstericilerini topladı çevresine. Danışacağını danıştıktan sonra onlara, bir söz kalabalığı, bir dedikodu yaydı ki ortalığa sormayın. Akşamına varmadan Garip’i çekemeyenlerin ağzında sakız oldu bu dedikodular. Söyleyenler söyler, herkes duyar da Garip duymaz mı bunları? Duyar. Oturdu bir köşeciğe oğlan, başladı düşünmeğe.

Üçüncü gün dolup da Bilge Sinan’ın yanından etek-

leri zil çalarak sevinç içinde döndüğünde anası işte böyle kara kara düşünür buldu Garip'i. "Oğul, oğul, gözümüz aydın. Yarından tezi yok düğün hazırlıklarına başlayalım, dedi Bilge Sinan." diyesi olduysa da anası sevinci boğazına düğümlendi böyle görünce oğlunu. Anasının diyeceklerini dinledikten sonra hiç sesini çıkarmadan kalktı yerinden Garip. Evden çıkıp doğruca konağa, Bilge Sinan'ı görmeğe gitti. "Ağam," dedi yanına varıp elini öptükten sonra Bilge Sinan'ın, "Sağolasın. Yok demedin, kapından çevirmedin. Ne var ki, kent, ağzı karaların sözleriyle çalkalanmakta. Âşık Garip malı mülkü için Bilge Sinan'ın kızını almak ister, denmekte. İş mi Bilge Sinan'ın da yaptığı, ne idüğü belirsiz adama kız verilir mi, denmekte. Er olanın düğününde böylesi kara sözlerin gölgesi olursa olmaz. Seni de beni de tanıyan bilir, ancak tanıyanın da yüreğine kuşku girebilir. İmdi, izin verirsen, bu söylentileri, kara çalmaları boşa çıkarıp, ağzı karalara dillerini yutturmak için gidip kazanıp kızına kırk kese altın başlık vermek isterim..."

"Oğul, umursama bunları, elin ağzı torba değil ki büzesin." diyesi olduysa da Bilge Sinan, dinletemedi. Doğrusu, kızına eş olacak er kişinin böyle onurlu olmasına da çok sevinmişti. Baktı ki dinletemiyor sözünü, doğru bildiğini yapacak Garip, "Sen bilirsin oğul." dedi, "Bundangeri Sanem sözlündür, tez git, tez gel, yolun açık olsun."

Haberin öylesi duyulur da böylesi duyulmaz mı? Akşamına varmadan bunu da duydu kent halkı. "Oh, ocağına incir dikildi, gittikten sonra bir daha dönemese." diye sevindi kimisi, kimisi de "Yiğit oğlanmış, Tanrı işini rast getire de tez günde döne." dedi.

O gece, sahaba değin sokaklarda dolaştı Garip. Düşündü durdu. Sabah, varıp eve sazını dalına astı. Tam çıkıp gideceği sırada biri gelip "Deli Mahmut Ağa seni istiyor..." dedi. Ağa bildiğin, iyiliğini gördüğün seni çağırduğında,

iki elin kanda olsa gideceksin. Doğru kahveye gitti Garip de. Gitti ki ne görsün, kırk kese altın dizilmiş bir yana, öte yanda da kentin iyilikseverliğiyle tanınmış kırk kişisi Deli Mahmut'la birlikte kendini beklemekte. "Oğul," dedi Deli Mahmut, "gideceğini duyduk, nedenini öğren-dik, sana düşün armağanı hazırladık, hani..." Sonunu beklemeden sözü kaptı Garip Deli Mahmut'un ağzından, "Var olun ağalarım, eksik olmayın. Ne var ki bu armağanınızı alamam ben. Babasının malında gözü var, kızını istetti, diyenler bu kez de el parasıyla köse Memiş de başlık verir, derler. Bunun böylesini duymaktansa, giderim yaban illere, geç kazanırım, güç kazanırım da dillerini bağlarım. Bakalım yazgımız ne gösterir. Hele anamla bacıma göz kulak olur da arada bir eksiklerine gediklerine bakarsanız, gözüm arkada kalmaz, iç rahatlığıyla gider gelirim." dedi. Doğru söze ne denir? Kimsenin sesi çıkmadı. Deliliği doluluğu bir yana bırakıp, Garip'in boynuna sarıldı Deli Mahmut, "Doğrusun Garip'im." dedi, "Anandan bacından yana da gözün arkada kalmasın, ben buradayken bir diledikleri iki olmaz, yerine gelir." Dostluğun böylesi yiğit olanın gözünü yaşartır, dilini bağlar. Garipleşti Garip, üç çift söz etmek istedi, edemedi. Aldı sazi eline, söyledi:

*Yaban ilde baş yastığa gelende,
Nice yaman olur işi Garip'in ;
Gelen olmaz, giden olmaz yanına,
Dinmek bilmez sızıları Garip'in.*

*Yazık oldu şu Garip'in adına,
Varsın baksın ayrılığın tadına,
Her geldikçe sevdikleri usuna,
Ağulanır aş tuzu Garip'in.*

*Yaban ile kalkıp giden bilinmez,
Ağlayınca göz yaşları silinmez,
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>*

*Garip nedir halin diye sorulmaz,
Onmaz kanar yaraları Garip'in.*

*Garip der ki ben garibe kim baksın?
Gelip sevdiceğim bir çift yaş döksün;
Seven dostlar mezarıma taş diksın;
Dinmez asla gözün yaşı Garip'in.*

diyip kestikte, astı sazını dalına, düştü yola. Kentin dışına çıkıp üç beş adım attı atmadı, ak sakallı, ak kaftanlı yaşlı bir kişi dikildi önüne. Gözlerinin içine bakıp Garip'in, "Yolun açık olsun ay oğul. Sağına soluna bakmadan gidersin ya geride bıraktıklarının yüreğini hoş kıldın mı? Hele hele senin için sararıp solana beklemesini söyledin mi? Andaç verip andaç aldın mı?" dedikten sonra yok oldu.

Ne iyiye yorabildi Garip bunu ne de kötüye. Ancak, gerisingeriye dönüp, kim var kim yok demeden kapıdan konağın bahçesine daldı. Baktı ki Akçakız bahçede tek başına dolaşmakta. Varıp yanına, aldı sazı, bir çaldı bir söyledi:

*Düştüm yola tek başıma sazımla,
Yüreğimin erir yağı Akçakız.
Yazgım böyle vurulmuş bir okla,
Göremedim solu sağı Akçakız.*

*Garip idim, ceren oldum avcıya,
Yalvarırım gece gündüz Tanrı'ya,
Dayanamaz yüreğim bu acıya,
Aşıp gidem ben şu dağı Akçakız.*

*Bahçelerde gonca gülden arısın,
Ak teninle engin dağlar karısın,
Kim bilir ki sen de kimin yârısın,
Sevip koculmanın çağı Akçakız.*

*Garip derdin anlatamaz sazıyla,
Kolum kırık, günüm geçer sızıyla,
Şah Sanem'e bir çift sözüm var, söyle,
Görmek ister Garip onu Akçakız.*

Garip söyleyeceğini söyledi, Akçakız anlayacağını anladı, “Bekle burada Sanem’in Garip’i, şimdi varır gelirim.” dedi, koşa koşa gitti Sanem’in yanına. Akçakız, Sanem’e Garip’in kendini görmek istediğini anlatadursun, günlerdir uyku yüzü görmeyen Garip oturduğu yerde uyu-yakaldı. Soluk soluğa bahçeye inip yanına geldiğinde onu öylece uyur buldu Sanem. Uyandırmaya kıyamadı, kalakaldı olduğu yerde. Akçakız baktı ki biri uyumakta, öteki desen kendinden geçmiş durmakta, iş başa düştü diyerek aldı sazı eline, bakalım ne söyledi:

ALDI AKÇAKIZ

*Çağırırım yana yana
Uyan avcı maral geldi
Bak o yana, bak bu yana
Uyan avcı maral geldi.*

*Kara zülfün dökmüş yüze
Sürmelerin çekmiş göze
Yüceden indirdim düze
Uyan avcı maral geldi.*

*Açtım bahçenin kapısını
Önüme kattım kendisin
Duydun mu yârin kokusun
Uyan avcı maral geldi.*

*Eli ayağı kınalı
Yazması yeşil oyalı
Boyu dersen servi dalı
Uyan avcı maral geldi.*

*Havuz başında oturur
Elini suya batırır
Görenler usun yitirir
Uyan avcı maral geldi.*

*Kaldırımlar ufak taşlı
O gün bugün gözü yaşlı
Al kuşanmış yeşil başlı
Uyan avcı maral geldi.*

diyip kesti Akçakız. Garip uyanmadı ya Sanem kendine geldi bir parçacık. Geldi de, aldı sazı eline, söyledi:

ALDI SANEM

*İki gözüm Akçakız'ım,
Garip uyanmaz, uyanmaz!
Tutkusıyla oldum deli,
Garip uyanmaz, uyanmaz!*

*İçmişim kırklar tasından,
Ölüyorum sevdasından,
Bilmez mi ki uykusundan
Garip uyanmaz, uyanmaz!*

*Sanem geldi aç gözünü,
Ne var öpsem şu yüzünü,
Tere bulamış özünü,
Garip uyanmaz, uyanmaz!*

diyerek sözüne noktayı korkenden Sanem, uyanıp kalktı Garip. Sanem'ine baktı baktı, ağmaklı oldu, ağlayamadı, aldı sazı eline çalamadı, çöktü kaldı olduğu yere yüreği derinden yaralı. Neden sonra çözüldü dili, "Böyle iken böyle böyle." diyerek anlattı Sanem'e babasıyla konuştuklarını, "Bana yol göründü Sanem'im. Irak yere gidenin uzun olur dönüşü, gül yüzünü bir kez daha göreyim istedim." dedi.

“Garip'im,” dedi Sanem, “para pulsa, aramızda ayrı gayrı mı var, kulundur Sanem senin, sen bir iste ben on vereyim. Ayrılıklar onmaz yara oldu içimde, dahası seni de öldürür beni de, gel gitme. Varsın eloğlu bildiğini desin. Değer mi yüreği karaların üç sözü için bunca acı çekmeğe?”

“Olamaz.” dedi Garip, “Er kişi onuruna söz kondurursa olmaz. Ayrılığa katlanmak gerek. Alnımıza böyle yazılmış bir kez. Ben gidiciyim Sanem'im. Ağzı karaların ağzı kapanıp dili susmaz başka türlü.”

Bu sözleri de duyduktan sonra Sanem sevdiğine engel olamayacağını anladı, başladı ağlamaya, gözlerinden dizi dizi yaş akıtmaya. Sanem ağlar da Garip durur mu? Durmaz. Aldı sazı eline, bakalım o ne dedi, Sanem ona ne söyledi:

ALDI GARİP

*Dön beri, dön beri yüzün göreyim
Gidem de eylenem belki gelmeyem
Gariplik, yolculuk başımda benim
Gidem de eğlenem belki gelmeyem.*

ALDI SANEM

*Git yığdım git de kalma yolundan
Bülbül gibi ayrı düşsem gülümden
Andağlar vereyim zülfüm telinden
Var Garip'im sağlığınan gidesin.*

ALDI GARİP

*Bir Sanem var bir de anam bacım var
Yüreğimde türlü türlü acım var
Yücedir, Tanrı'ma bir can borcum var
Verem de eğlenem belki gelmeyem.*

ALDI SANEM

*Arap at yanaşsın binek taşına
Değirmenler döner gözüm yaşına
Bana verdin verme kullar başına
Git Garip'im sağlığını gidesin.*

ALDI GARİP

*Aramazlar yaban ilde yiteni
Yanar imiş koçyiğidin gideni
Ak gülün yerine çakır dikeni
Derem de eğlenem belki gelmeyem.*

ALDI SANEM

*Karalara boyatayım donumu
Yaban ile döndüreyim yönümü
Bir süre koy gözeteyim yolunu
Var Garip'im sağlığını gidesin.*

ALDI GARİP

*Yücelerde kartal konar sürüye
Yolcu olan gidecekse yürüye
Yedi yıldan artık gitmem beriye
Gidem de eğlenem belki gelmeyem.*

ALDI SANEM

*Gitme Garip gitme yollar çamurdur
Senin yüreciğin taştır, demirdir
Yedi yıl dediğin hayli ömürdür
Var Garip'im sağlığını gidesin.*

ALDI GARİP

*Yağmur yağar, sular basar düzleri
Tanrı vermiş, aya benzer yüzleri
Burnu hırızmalı¹ Türkmen kızları
Saram da eğlenem belki gelmeyem.*

Hırızma: Kadınların burunlarına taktıkları bir tür halka.

ALDI SANEM

*Garip bu sözlerin Hakka yaramaz
Sözünde durmayan yiğit olamaz
İlde güzel çoktur sana yaramaz
Var Garip'im sağlığını gelesin.*

ALDI GARİP

*Garip der ki benim işim yamandır
Yüce dağlar başı tozdur, dumandır
Bu ayrılık bize uzun zamandır
Gidem yâr eğlenem, belki gelmeyem.*

dedikte kesti Garip. Ne var ki bunca sözün ardından bir korku geldi sokuldu yüreğine Sanem'in. Yaban yeridir, ya bir iş gelirse Garip'in başına, yolda belde? Ya kuş olup bir kafese kanar, bülbül olup bir gül dalına konar sa?... Ağzını açıp da Garip, "Gitmek var, gelmemek var..." diyemeden yüreciğindeki korkuyla yeniden aldı sazı-Sanem, bakalım ne söyledi:

ALDI SANEM

*Kurbanın olayım aman ey Garip
Canım Garip gitme sakın Rum'a¹ sen
Gezdiğin yerlerde unutma beni
Canım Garip gitme sakın Rum'a sen.*

ALDI GARİP

*Taşıp da dereler yolum tıkasa
Ağlama sevdiğim yine gelirim
Tenimde bir damla kanım da kalsa
Ağlama sevdiğim yine gelirim.*

ALDI SANEM

*Tanrı eriştire bizi o güne
Garip dayanamaz yürek gitmene*

¹ Rum: Anadolu

*Düğün için mal mı gerek sevene
Canım Garip gitme sakın Rum'a sen.*

ALDI GARİP

*Korkma Sanem gider yine gelirim
Gelir de sevdiğim seni alırım
Sensiz ben yabanda nasıl kalırım
Ağlama sevdiğim yine gelirim.*

diye, saz sazı, söz de sözü izledi. Yüreklerinde ne var ne yok bir bir sayıp döktükten sonra ölünceye değin birbirlerini sevip beklemeye ant içti iki sevgili. Düşünde dolu içtiği tasla babadan kalma yüzüğünü çıkarıp Sanem'e verdi Garip, "Al bunları," dedi, "parmağından çıkarma bu yüzüğü ki, baktıkça beni anasın. Dayanılmaz olduğunda yüreğinin sızısı, bu tasla su içer, serinlersin. Gün olur da biriyle iletirsen bunları bana, neredeysem koşar gelirim yamacına." Gümüş işlemeli ipek gömleğini çıkarıp Garip'e uzattı Sanem de, "Bunu koklarsan kokumu, yüreğinin üstüne korsan yüreğimden taşan tutkuyu duyarsın. Kokumu duymaz olursan bir gün bil ki sayırlandım yatarım, yüreğinin üstüne koyduğunda yüreğimi yakan yalımları duymaz olduğun gün, bil ki öldü Sanem'in." dedi.

Sanem'i orada bırakıp gözleri yaşlı, anasıyle bacısının yanına gitti Garip. Bir bakış baktı ki ikisinin gözlerine, sözle demeden anladılar her şeyi. Aldı sazı Garip, bir söyledi, bir dinledi:

ALDI GARİP

*Kurbanın olayım izin ver anam
Gidem de illerde gezem bir zaman
O güzelin sevdası var içimde
Gidem ağırlığın düzem bir zaman.*

ALDI ANASI

*Yüreğimi acıyla doldurdun oğul
Yaban ile gidip ağlatma bizi
Usumu başımdan aldırdın oğul
Bir de bu od ile dağlatma bizi.*

ALDI GARİP

*Ana sen bilirsin, ağlatma beni
Tanrı'mız gözetsin bacımla seni
Gül isem ona da batar dikenini
Kınalı bacımı üzem bir zaman.*

ALDI ANASI

*Şu bize edenler Tanrı'dan bula
Değer mi bu yüzden bağrım kan dola
Bacın da hasretle sararıp sola
Gel etme, eyleme, ağlatma bizi.*

ALDI GARİP

*Gel bacım sen olsun ağlatma beni
Kardeşlik dalından gel atma beni
Yakar da Tanrı'ya unutma beni
Gidip dağda kırdı tozam bir zaman.*

ALDI BACISI

*Kurbanın olayım gül yüzlü kardeş
Yaban ile gidip ağlatma bizi
Gözlerim görmüyor ne ay ne güneş
Yaban ile gidip ağlatma bizi.*

ALDI GARİP

*Ağlama kardeşim tezce gelirim
Gelir de seni ben yine görürüm
Gülmezse gözlerin bil ki ölürüm
Denizlere dalıp yüzem bir zaman.*

ALDI BACISI

*Dilerim edenler Tanrı'dan bulsun
Sanem'in konağı odlara yansın
Akçakız olacak kana bulansın
Yaban ile gidip ağlatma bizi.*

ALDI GARİP

*Yakıcı sözlerin söyleme bacı
Sanem'in sağ olsun sarayı, tacı
Yüreğime koyma gel böyle acı
Acıma acı mı yazam bir zaman.*

diyerek sözün sonunu bağlayıp bacısına döndü Garip, “Sürmeli bacım, kınalı bacım, ne suçu var ki Sanem’in böyle dersin. Beni yolumdan çevirmek için az mı uğraştı. Bu ayrılığa yol açan kara ağızlı, kara yüreklilere söyle söyleyeceklerini. Yüreğimin oduna bir de senin dilinle od eklenmesin. Yazgımız böyleyse elden ne gelir?” dedi. Sonra da sarıldı anacığına, “Duanı eksik etme arkamdan. Şu eski sazım gün olur asılı olduğu yerden düşer de telerinden biri kırılırsa, bil ki eriyip bitti oğlunun mumu. Ondan sonra unutun beni.” diyerek elini öptü. Bir onlar ağladı bir Garip. Ağlamayla göz yaşı biter mi? Bitmez. Son bir kez sarılıp anasıyle bacısına yeniden düştü yollara Garip. Günlerce yürüdü, çöle benzer ovalardan, burcu burcu çiçek kokan, cerenlerin oynadığı yaylalardan geçti de dönüp bir sağına soluna bakamadı, Sanem Sanem düşünüp Sanem Sanem düşledi yol boyunca. Böyle böyle, bir günün sabahında Erzurum iline geldi. Erzurum dediğin koca bir kent, dört bir yana yayılır ünü. Gel gör ki, sokakları boş, çarşıları boş, kahveleri dersin bomboş. Sorup öğrendi ki kıtlık yılları yaşamakta Erzurum, güç günler geçirmekte. “Kendi karnını doyuramazken eloğlu, seni beni kim düşünür? Aç kişi sazın teline, sözün yeline

kulak verebilir mi?" diyerek vardı Garip yeniden yolun başına. O köy senin, bu dağ benim derken, Halep'e geldi dayandı yolu. Eh hani Halep de Halep'ti o zamanlar. Her yanında konaklar, çeşmeler, gül bahçeleri... Gezine gezine, çarşıya geldi durdu Garip. Kocaman bir çınar ilişti gözüne. Çınarın altında da yoksul işi, bakımsız bir kahve. Girdi içeri, oturdu. Deli Selim derler yaşı çınarın-kine denk bir adamın kahvesiydi burası. Kahvenin ardından şerbet, şerbetin ardından yine kahve derken Garip bu Selim'in delisini sevdi, Selim de bu âşığın Garip'ini. Ortak olmaya karar kıldılar sonunda.

Deli Selim'i hemen evine yollayıp, o günden tezi yok, sıvadı kolları Garip. İş bileninden iki adamla birlikte üç gün üç gece durup dinlenmeden evirdi, çevirdi, boyadı, süsledi kahveyi. Dördüncü gün, kapıyı açtığına, Deli Selim bile tanıyamadı yıllar yılı ekmek parasını kazandığı yeri.

O sabah usta, ocağını yakıp çırak, askısına el atınca, Garip de geçti sazın başına. Ağırdan ağırdan tıngırdattı telleri, düzen verdi saza, başladı çalıp söylemeye, bakalım ne dedi:

*Coşup taşı deli gönül
Sana geldim Halep kenti
Ayrı düştüm ben yurdumdan
Sana geldim Halep kenti*

*Ayrıldım konca gülümden
Yüreğimin bülbülünden
Zülüfleri sümbülümden
Sana geldim Halep kenti*

*Kısmet dedim yaban ilde
Atlı ya da yayan çölde
Sanem kaldı uzak yolda
Sana geldim Halep kenti*

*Ayrıym nazlı yârımdan
 Yüzüm gülmüyor zârımdan
 Geçip ben onca varımdan
 Sana geldim Halep kenti*

*Kimi molla kimi hacı
 Garip onlara duacı
 Bıraktım da ana bacı
 Sana geldim Halep kenti*

Âşık olan yüreğinin yangınına diline katarak bunu böyle söyler de dinleyenler nasıl beğenmez? Kahvenin içi dışı doldu Garip'i dinlemeye gelenlerle. Üç güne varmadı, ünü yayıldı koca kente. Kahveyi dolduranlara kahve pişirip ateş yetirecek güç kalmadı ustayla çırağında. Ustanın yanına bir usta, çırağın yanına iki çırak daha dikildi. Deli Selim de geçip kuruldu bir köşeye, kahvesini içip çubuğunu tüttürerek Garip'i dinlemeye koyuldu. Para dersene, kese kese akmakta. Üst baş düzdürdü Garip'e Deli Selim, yatak yorgan diktirdi en iyisinden. Bir adında, bir de toyluğunda kaldı Garip'in gariplik.

Gün böyleyken, bir sabah Halep Paşa'sının beylerinden biri geldi kahveye, varıp oturdu bir kıyıya. Bey olan, paşa konağında nicesini dinlemiştir ozanın. Dinlemiştir ya, böylesini değil. Bir kahve içimliğine gelen Bey oturdu kaldı, yerinden kalkamadı bir türlü, dinledikçe dinleyesi geldi Garip'i. Sonunda, kalkıp yerinden doğruca Paşa'nın konağına gitti. Elleri buyrultulu yedi ozan otururdu konakta. Onları yanına çağırırdı Bey, "Kendinizi ozandan sayıp, kırk yılın artığı deyişleri yineleyin durun bakalım. Eloğlu Deli Selim'in kahvesine otağ kurmuş, dokundukça sazın teline dinleyenlerin yüreğini yangın yerine çevirir. Gidin de sazın nasıl çalındığını öğrenin." dedi.

Eloğlu paşadan buyrultu almış ozanlıkta üstüne üst tanımaz diye. Bey olan sözün böylesini der de ozan

olacaklar durur mu? Durmaz. Yedisi birden öfkeyle kahveye koşuştular, sağa sola bakmadan içeriye daldılar. Gelişlerini görünce, önlerine dikildi Deli Selim, “Hayrola yiğitlerim?” dedi. Ağzına geleni saymaya koyuldu ozanbaşı, “Yol vardır, yöntem vardır, her işin bir geleneği, göreneği vardır. Duyduk ki yöntem bilmez, usta tanımazlar türemiş, dersini verip sazını kafasında paralamaya geldik.” dedi. Bunu duyunca bütün başlar buyrultulu paşa ozanlarından yana çevrildi. Bir tek Garip, duydu duymazdan geldi, sürdürdü sazını çalmayı.

Adı üstünde, Selim’in delisi sözün böylesini yutar da geçer mi, “Ağalar, anladık, paşa buyrultusu var elinizde. Ancak, buyrultu sizinse, alan da bizim olup gelir. Göreten söz edersiniz. Göreneğin yolu açık, alın sazınızı da öyle çıkın ortaya, yan yana durursunuz, sazın teline vurursunuz, kim var kim yok görür kimin boyunun kimden geri olduğunu.” dedi, vardı orta yere.

Bu sözleri duydukta, adam olanın yüzü tutmaz yüzgeri etmeye. Üstelik, onca kişinin içinde olacak iş değil bu. Böyle olunca, tez elden buyrultulu ozanların sazlaları getirildi, kahvenin ortasında yer açıldı. Duyan duymayana duyurdu, yetti geldi bir kıyıya sıkıştı, yer bulamayan kahvenin dışında kaldı. Teller yoklanıp düzenlendikten sonra aldı ozanın buyrultulusu, bakalım ne söyledi, Garip ona ne dedi:

ALDI OZAN

*Nedir bunda geldin sen bu alana
Bu alanda yöntem olur yol olur
Ben şahinim salmam öyle alçağa
Direnirsen kavgaya olur, zor olur.*

ALDI GARİP

*Ustam benlik ile girme alana
Benlik eden sırum gibi sert olur*

*Ozanlık dediğin kıldan incedir
Kendisini bilen ozan mert olur.*

ALDI OZAN

*Özün benzer erken öten bir kuşa
Nedir bu sendeki kuru endişe
Bu kavgada eteklerin tutuşa
Ustasına söz eden dil taş olur.*

ALDI GARİP

*Ustam, olgun isen otur yerine
Oturmazsan ot tıkarım derine
Ozan hor bakarsa kendi pirine
Sazı çatlar, gözlerinde yaş olur.*

ALDI OZAN

*Erenler elinden dolu içtin mi
Bulanık çayları aşıp geçtin mi
Bu alana girip serden geçtin mi
Ozanlarda başka başka hal olur.*

ALDI GARİP

*Ben Garip'im çıkmam doğru yolumdan
Kötü bir söz çıkarmam hiç dilimden
Kuş olsan da kurtulaman elimden
Dökülür yaprağın dalın kurt olur.*

diyerek kestikte Garip, döndü yanına, ağzıyla diliyle,
“Sen sordun ben söyledim ustaların ustası, ustam olası,
imdi izin verirsen bir yol da ben sorayım.” dedi, dokundu
tele:

ALDI GARİP

*Dinleyin ustalar size sorayım,
Usta ozan kimden sonra olmuştur?
Başınıza olmaz işler kılayım,
O kimdir ki çok bilen er olmuştur?*

*Usta bilir misin bil(i)min başını?
 Kimler sayar gökte yıldız taşını?
 O kimdir ki siler yoksul yaşını?
 Bunu bilen ozan usta olmuştur.*

*Aşık Garip vurur sazın teline,
 Kimden alır bu sözleri diline?
 O kimdir ki kılıç takar beline?
 Şu evrende kimler ölmez olmuştur?*

Söze noktayı koyup sazı bıraktı Garip, “Ses gelsin, usta.” diye seslendi üç kez. Ustalarda buyrultu var ya ondan başkası da yok. Soluk mu var ki yüreklerinde tellerinden ses gelsin? Eh, bunu böyle görünce, deliliğine sığmaz bir cakayla kalktı yerinden Deli Selim, aldı sazlarını usta olacakların, koydu Garip’in yamacına görenek üzere. Bunlardan birini aldı Garip de, kendi sorduğunu kendi çözdü:

ALDI GARİP

*Ey ustalar, bu sorunun yanıtı :
 Usta ozan sevgi ile olmuştur.
 Bilgeliliğin başta gelen kanıtı,
 Okumayla, öğrenmeyle olmuştur.*

*Bil(i)min başı denemeyle bulunur,
 Bilgin olan sayılarla yoğrulur,
 Yoksul yaşın silen yiğit bulunur,
 Destanlar hep yiğitlikten olmuştur.*

*Aşık Garip söyler sözü bilene,
 Bir sevdadır, sarar sözü diline,
 Yiğit olan, kılıç takıp beline,
 Yoksul korur ise ölmez olmuştur.*

diyip kestikte, yanına dönüp elleri buyrultulara, “Bu işin göreneği böyledir ya, sizin de bu sanata benden çok eme-

ğiniz geçmiştir buyurun alın sazlarınızı, gene siz usta ben çırak...” diyesiydi Garip. Ne var ki, kimsecikleri bulamadı yamacında. Bıyığı yeni terlemiş toy bir ozanın kendilerini haptettiğini görünce, halk Garip’i dinleyedursun, eli buyrultuluların yedisi de soluğu konakta almıştı kaşla göz arasında. Konakta, vardılar paşanın yanına, el öpüp dizine kapandılar, deveye boynuz taktılar, atı kambur yaptılar, yetmedi, yılana bir çift kulakla dört de bacak eklediler, “Şöyle bir kahve içelim demiştik, söyledikleri bir yana, sazlarımızı aldılar, kapı dışarı kovdular bizi. Bir dövmedikleri kaldı. Hep Deli Selim denen soy-suzun işi bunlar. Ötesini sen bilirsin Paşa’m.” dediler.

Koskoca Halep Paşası bu. Buyrultulu ozanlarına böyle davranılır da durur mu? Durmaz. Hemen Deli Selim’in yakalanıp getirilmesini buyurdu adamlarına. Az sonra, yaka paça getirdiler yoksulu. “Bu ne iştir bre Selim?” diye kendine söylenenleri bir bir sayınca Paşa, Selim’e, açtı ağzını, yumdu gözünü o da. Delidir, ne dilinin kemiği var, ne de paşadan beyden korkusu. “Senin yerine olsam Paşa’m, böylelerinin sazına buyrultu verecek yerde, sırtlarına içi diken dolu semer vururum ki ne olduklarını anlayıp, ozanız diye anırmaya kalkışmasınlar bir daha.” dedi, “Böyleyken böyle böyle.” diye anlattı olanı biteni, “Bin cakayla toy oğlanı tepelemeye kalkışıp halkın önünde rezil olduktan başka gelip sana da yalanın kuyruklu kulaklısını düzmüş bu yol yöntem bilmezler...”

Selim’in sözü bitti bitmedi, yerden biter gibi Garip çıktı ortaya, baş kırdı, izin diledi, “Yedi sazın var bende Paşa’m, ozanın olacaklar bıraktı Selim Ağa’mın kahvesinde, onları getirdim.” dedi.

Bir Deli Selim’e baktı Paşa, bir bu toy oğlana. Bir türlü inanası gelmedi bunların söylediklerine. Kolay mı bunca yıldır ozan sayıp konağında kondurduğu kişilere toz kondurmak. Sonunda, “Kimin doğru, kimin eğri

söylediğini bilse bilse telli saz bilir.” dedi Paşa. “Nerelisin âşık?” diye sordu Garip’e. “Tebriz ilinden gelirim.” diye karşılık alınca, “Benim birbirinden usta yedi ozanımı hapteden sen isen, hele bir yol vur bakalım sazının teline, bizi alıp buradan Tebriz ilinin bir yamacına kondur ki anlayalım ozanlığın nicedir.” dedi.

Garip’tir bir sözü ikiletir mi? İkiletmez. Bir dokundu sazın teline, dinleyenlerin hepsinin soluğu kesildi. Duyalım bakalım ne dedi:

*Dinleyin ağalar bir söz edeyim :
Yamandır, güç olur işi Tebriz’in.
Bir gün gördüm, gökten ateşler yağar,
Tutuşur dağıyla taşı Tebriz’in.*

*Tebriz’in çevresi taştan bir kale,
Birikip gelmişler anda cenk ola.
Kimi tutsak olur kimisi köle,
Görülmemiş kara düşü Tebriz’in.*

*Ne tecimen kaldı ne uslu koca,
Karalar giyindi kızlar kırk gece,
Kelleden kaleler yüceden yüce,
Akar kan götürdü başın Tebriz’in.*

*Âşık Garip sazla hepsin diyemez,
Böyle bir savaşı kimse göremez,
Ölümün yasını beyler silemez,
Öksüzler doldurdu için Tebriz’in.*

İşte böyle dedi Garip. Bunca yılın kanlı savaşı üç tel ile anlatılır da dinleyenler bu işe parmak ısırmasa mı? Paşa diyeceğini şaşırmış dururken, Deli Selim böbürlene böbürlene gidip alnından öptü Garip’i. Anlamayana bir şey demese de anlayanın defterine çok söz yazar davranışın böylesi. Anlayan türündenmiş Halep Paşa’sı da. Hemen kovdu ilden ozan olacak düzmeçileri. Sonra da Garip’e,

“De bakalım âşık, kimin kimsen var mı Tebriz’de gün olup kokusu burnunda tütecek?” diye sordu. “Ne gülüm var Tebriz’de ne de dikenim, gün olup burnumda tütecek, Paşa’m.” dedi Garip. Yüreği sızladı da, Tiflis’in bağından bahçesinden, yolunu gözleyenden söz edemedi. “Bundan geri konağım konağın, adamlarım da kulundur. Yediğin önünde yemediğin ardında kalır, kimin kimsen yoktur diye de üzülme.” diyerek sırtını sıvazladı, armağanlar verdi Paşa bunu böyle duyunca. Ne var ki, Deli Selim sözün burasında, “Sen gönlünü eğleyecek, sofranı seslendirecek adam buldun diye bizi tuzumuzdan aşımızdan edeceksin Paşa’m, Garip kulun, dilediğinde gelip sofranda çalsın söylesin ya bizim orayı da hepten boşlamasın, izin verirsən.” dedi. Doğru söze ne desin Paşa. Üstelik suçsuz adamı suçlu diye yaka paça yanına getirtmiş. “Olur bre Selim, olur.” dedikten başka armağan verip gönlünü de aldı Deli Selim’in. Böylelikle herkesin gönlü hoş oldu.

İmdi kırk yılın başında bir kez işleri yoluna girmişken Garip’in, biz onu bırakıp başka yerden söz edelim.

Dedik ya suyu bulandıranın Şah Velet derler biri olduğunu. Gelip giden yolcuların birinden nasılsa öğrenmiş Şah Velet, Garip oğlanın Halep’te ne edip ne eylediğini. “Bu işin bacağından az daha çekmezsek Sanem’in bize eş olacağı yok.” diyerek çağırdı yanına Köse Memiş’i, “Bir yolunu bulur da bu işi becerirsen, dile benden dilediğini.” dedi. Köse Memiş bu, düzen mi ararsın, saymakla bitmez. Hemen bir tecimen kılığına girip düştü Halep yoluna. Halep’e varınca doğru Deli Selim’in kahvesine gitti. Üçten beşten sonra, Tiflis’e gideceğini söyleyiverdi söz arasında. Bunu duyarkenden yamacına varıp eline yapıştı Garip, “Yoluna başımı vereyim dayı, bir yol bizim eve uğrayıp anacığımıza iyi olduğumu söyler, üç dallı bir çevre versem bacıma iletir misin?” dedi. Köse Memiş’in de

aradığı böyle bir şey, “Sözü mü olur bunun oy âşık. Sar saracağını da ver. Vermesi senden, yerine iletmesi benden.” diye karşılık verdi. Garip’in getirdiği çevreyi alır almaz da yola düştü.

Yolun yarısında bir kuzu kesip sırtındaki gömleği kana buladı Köse Memiş, üç damla kan da çevrenin üstüne sıçrattı. Tiflis’e gelir gelmez hemen Garip’in anasının yanına vardı. “Nine, nine, dilim varmıyor söylemeye. Ne yaparsın, Tanrı yazgısı, yazılan olur, geride kalanlara acısını çekmek düşer...” diye başladı söze, oğlunun yeterince parayı bir araya getirip üç deve-lik bir kervan donattıktan sonra yollara düştüğünü, yolda parasına puluna göz diken soyguncular tarafından öldürüldüğünü sel gibi yaş dökerek anlatıp, “Sırtındaki kanlı gömleği çıkarıp sana, koynundaki çevreyi de sözlüsüne götürmemi söyledi, ‘Gayrı yolumu beklemesinler, ardından yaş dökmesinler.’ dedi ölürken . İçim yana yana geldim sana nine, son dileğidir oğlunun bu söylediklerim. Başın sağ olsun.” dedi.

Köse Memiş’in dediklerini duyar, gömleğe düşmüş kanı görüp çevreye sinmiş kokuyu koklar da saçını başını yolmaz mı ana olan? Yolar da başını taştan taş a bile vurur. Ölenle ölünmez derlerse de, ölmüşten bin beter olur ana yüreği haberin böylesini alınca. Ana ağlar, bacı ağlar. Dört bir yanında duyuldu ilin Garip oğlanın öldüğü. Koca Tiflis bir toy oğlan için karalar bağladı. Sonunda gelip Sanem’in kulağına da çalındı kara haber akşamına kalmadan. İnanamadı Sanem, neye uğradığını anlayamadı. Bir koşuda bitişik eve vardı. Baktı ki ana bir yanda, bacı bir yanda ağlamakta, yandı yakıldı, olduğu yerde kalakaldı. Aktıkça aktı gözlerinin yaşı, yüreğini yaktı. Hele kanlı gömleği görüp, çevrede Garip’in kokusunu da seçince kapandı kaldı yerlere. Anadır. Sanem’i görünce oğlunu görmüş gibi oldu, ağlamak yetmedi, dövünmek

yetmedi, aldı söyledi, bakalım o ne dedi, ötekiler ne eyledi:

ALDI ANASI

*Başına döndüğüm gül yüzlü Sanem,
Ağla Sanem ağla, nic'oldu Garip!
Gece gündüz tutkusuna yandığın,
Ağla Sanem ağla, nic'oldu Garip!*

ALDI SANEM

*Kurbanın olayım ey koca nine,
Nice ağlamayım, yârim gelmedi.
Ben düşmüşüm yalım yalım yanarım,
Nice ağlamayım, yârim gelmedi.*

ALDI BACISI

*Düştü odlar, durmaz yakar gönlümü,
Ana nerde benim Garip kardeşim?
Dün gece düşümde gördüm yüzünü,
Ana nerde benim Garip kardeşim?*

İşte böyle söyleyip ağlaşırlarken, gözlerinin yaşı kuruduğundan mıdır, gömlekte bir yaban koku sezdiğinden midir nedendir, yüreğine bir kuşku düştü Sanem'in. Bu kara haberi getiren ağzı karanın kim olduğunu, nice olduğunu gözleriyle görüp, söylediklerini kulaklarıyla duymak istedi, adam yolladı gelsin diye. Köse Memiş Şah Velet'ten aldığı paralarla armağanların tadını çıkarmakta. Seğirtti hemen. İşini herkesten iyi bilir, Köse Memiş bu, daha kapıdan içeri girip de Sanem'i görürken-den başladı saçını başını yormaya. "Ah bacım, vah bacım, sakın Garip ağamın kucağında son soluğunu verirken bile adını çığırdığı sözlüsü olmayasın sen?" diyerek.

Bir iyice dinledikten sonra Sanem, Köse Memiş'in diyeceklerini, ellerini göğse açıp, "Söylediklerin doğruysa

bir şey diyemem Köse Memiş, ancak, doğru değilse, bu kapıdan çıktığında üç adım atamadan başına gelsin yalanların.” dedi. Bunu duyarkenden korkuyla sokağa fırladı Köse Memiş, yüreği yanığın dilediği olur diye. Fırladı ya üçüncü adımını atarkenden yığıldı kaldı olduğu yere. Eh, bunu görünce, az önce Garip diye ağlaşanların sevincini varın siz düşünün... Sanem hemen eve koşup, sevinçle “Garip’im ölmemiş, Köse Memiş yalan söylemiş, Garip’im yaşıyor baba...” diyerek olup biteni bir bir anlattıysa da üzüntüden kızının usunu yitirmek üzere olduğunu sanıp bir kez daha karalara boğuldu Bilge Sinan. Onun yerinde kim olsa şaşırır ne yapacağını üzüntüden. Kolay mı, oğul diye benimsediği yiğidin gencini yitirdikten başka yaban ellerde, biricik kızının da delirmek üzere olduğunu görmekte. Garip öldü diye ağlayacak yerde, türküler söyleyip konağı kahkahaya boğmakta Sanem, “Garip yakında gelecek, düşünümüz olacak.” diyerek sevinmekte.

Bilge Sinan kara kara düşünedursun, Şah Velet olacak bir uygununu kollayıp dünür gönderdi Sanem için. Bir düşündü Bilge Sinan, iki düşündü, doldurdu, boşalttı, bütün bilgeliğini topladı kafasına, sonunda, “Yaralı bir yüreğin yangınını söndürse söndürse bir başka tutkunun yalımı söndürür. Gençtir Sanem, unuttur da Garip’i, Şah Velet’e tutulur zamanla. Eh o da genç, yakışıklı, iyice bir oğlan, hoş tutar kızımın yüreğini.” diye düşünerek, “Verdim gitti.” dedi, “Ancak, düşün gününü kızım seçsin, onun orasına sözüm geçmez, sözlüsünün ölüm haberini yeni aldı Sanem, hele bir yol yüreğinin yaraları onsun.” diye eklemeyi de unutmadı.

Bunu duydukta ne diyeceğini, ne yapacağını tümünden şaşırdı Sanem. Bulduydu, bir kez daha yitirdi Garip’ini. Varıp da babasına, “Hani, sözün ne oldu?” diyemedi. Kan oturdu gözlerine ağlamaktan, solgundu ya Garip

gideli, daha bir sarardı soldu. Hani bir başına kalsa, tez günde kuruyup dala döner, eriyip sönerdi Sanem, neyse ki Akçakız yetiştirdi yardımına, öğüt verip yol gösterdi.

“Şah Velet’e söyleyin, beni isterse, beklemesini bilmeli.” dedi Sanem ertesi gün, sabah akşam konağın kapısını aşdırıp gözünü boyamaya, kırk dereden su getirerek gönlünü bağlamaya çalışan çöpçatan kocakarıya, “Bir bağ diktirsin. Bağ yeşerip üzüm verdikte, yoksullara dağıtsın. Yıl dönüp de bağ yeniden üzüme durdukta, bir sepet toplayıp göndersin bana. Ondan sonra da davul dövdürüp sokaklarda bayrak dolaştırsın. O güne değin de kimseyi yollamasın yanıma...”

Saatlar gün oldu, dünü geçti, ay oldu yılı geçti, bağlar yeşillendi, yeşillikler su gördü filizlendi, yapraklandı. Gözü yollarda Sanem’in. Ne gelen var ne giden. Uçan kuşa, esen yele sordu ses gelmedi. Anasının gözlerinin ışığı sönmüş Garip’in, gelmeyen oğlunu düşünürken ağlayıp, Sanem’in yüzüne bakarken dövünmekten. Yüreği iki yönlü yanmakta kadıncağızın. Bacısı dersin karalar giyinmiş, suskun oturmakta, Garip Garip diye sayıklamakta. Sanem’in Şah Velet’e verdiği süre de doldu dolacak, eli kulağında.

Bir gün bu, yüreği Garip’ten yana yangın üç gözü yolda, vardılar kentin dışındaki yola sanki orada beklemeyle Garip’in gelmesi çabuklaşacakmış gibi. Bir kıyıya oturup ağlaya ağlaya beklemeye koyuldular. Tecimenin biri geçmekteydi dizi dizi develeriyle o sırada. Karalara bürünmüş üç başörtülüğü görünce böyle ağlaşır, gelip dikildi önlerine. Bir ona baktı, bir ötekine, çevirdi başını berikine. Birinin gözünden akan yaş, ötekinin yüzünde kanlı sel olmakta. “Anam olası, bacım olası yaşlı kişiler, nedir gözünüzdeki yaşın acısı, böyle oturmuş ağlaşacağınıza, bir gizlisi saklısı yoksa söyleyin, belki diyecek bir sözümüz, tutacak bir elimiz olur, gereği varsa görmeye çalışırız.”

dedi tecimen sonunda.

Yüreğin yanığı acısını dinleyecek kulak arar. Böyle sorunca tecimen, aldı Garip'in anası söyledi, eksigini bacası bütünledi, dinleyelim biri ne dedi, öteki ne ekledi:

ALDI ANASI

*Bir sözüm var ağalara beylere
Gözden oldum oğul oğul diyerek
Kurban olam haber verin Garip'e
Gözden oldum oğul oğul diyerek*

*Bir yanım yapışmış ocak taşına
Gören dayanamaz gözüm yaşına
Gözüm görmez gidem dağlar başına
Gözden oldum oğul oğul diyerek*

*Yaralıyım, gece gündüz ağlarım
Haber gelmez yüreğimi dağlarım
Bundan geri bu evreni neyerim
Gözden oldum oğul oğul diyerek*

ALDI BACISI

*Kurbanın olayım tecimenbaşı
Beklerim yolunu kardeşim gelmez
Eridi kalmadı gözümün yaşı
Beklerim yolunu kardeşim gelmez*

*Dinle ağam dinle acı sözlerim
Yedi yıldır yollarımı gözlerim
Yüreciğim kebab edip közlerim
Beklerim yolunu kardeşim gelmez*

*Duman oldu şu dağların yücesi
Ne yaman derdimiş kardeş acısı
Sanem sözlüsüdür ben de bacası
Beklerim yolunu kardeşim gelmez.*

Bunlar böyle söyleyince ıpıl ıpıl birşeyler aktı yüreğine tecimenbaşının, dili döndü, tekerlendi sözleri deyiş oldu aktı ağzından. O söyledi, dinleyelim ötekiler neyledi:

ALDI TECİMEN

*Kara Memet derler ana özüme
Sizi gördüm yaşlar doldu gözüme
Ant içerim ana inan sözüme
Anlat ki oğlunu bulayım gelsin*

ALDI ANASI

*Hangisin söyleyim çok benim derdim
Dar karnımda tam dokuz ay gezdirdim
Sorma oğul sonra nasıl yitirdim
Gözden oldum oğul oğul diyerek*

ALDI TECİMEN

*Olursa mal ile satın alayım
Küheylan atımı ona salayım
Nedir adı söyle onu arayım
Anlat ki oğlunu bulayım gelsin*

ALDI ANASI

*Felek vurdu taşlarını başıma
Ağu kattı ekmeğime aşıma
Bakmaz mısın gözden akan yaşıma
Gözden oldum oğul oğul diyerek*

ALDI TECİMEN

*Söyleyiver ana hemen gideyim
Yaban illeri hep gezip göreyim
Adını bilmeden nasıl edeyim
Anlat ki oğlunu bulayım gelsin*

ALDI BACISI

*Tutuşur yüreği diyemez anam
Kardeşim yoluna ben kurban olam
Adı da kendi de Garip'e yanam
Söyle kardeşime durmasın gelsin*

diyerek anasının söyleyemediğini Kara Memet'e diyi-verince, dayanamadı, aldı Sanem de bir çift söz ekledi, dinleyelim ne dedi:

ALDI SANEM

*Yedi yıldır sevdiceğim yitiktir
Saçlarımın belikleri¹ gözüktür
Şah Sanem'im beklediğim Garip'tir
Söyle Garip'ime durmasın gelsin*

dedikten başka, varıp elini öptü Kara Memet'in, "Dilim yetmez yüreğimden geçenleri demeye, sağ olasın tecimen baba, içimizi ısıttın, umut verip ısıttın." dedi Sanem, koynundan çıkarıp Garip'in giderken verdiği tasla yüzüğü uzattı, "Garip'ime benzer sazı dalında garip bir kişiye rastlarsan yolda ilde, içine yüzüğü atıp şerbet sun bu tasla. Tanır da sorarsa kimden aldığını bunları, yıllardır yolunu gözlediğim Garip'tir o, söyle gün dolmadan yola çıksın gelsin buraya..."

Diyeceğini söyleyip, alacağını aldıktan sonra dizi dizi devesiyle yola çıktı Kara Memet. Araya sora, kona kalka, günlerden bir gün Halep iline ulaştı. Kente geldiğinin akşamına varmadan ulaştı kulağına Garip derler bir ozanın ünü. Sorup yerini öğrendi, yolların tozunu silkelemeden üstünden gitti Deli Selim'in kahvesine. Kahvesini içip bir süre dinledikten sonra Garip olanın sazını, vardı yanına. "Oğul," dedi, "gördüm ki yanaktır yüreğinin dört yanı. Bende çok eskiden kalma bir tas var-

¹ Belik : İnce saç örgüsü.

dır, içine şerbet konup içildikte yürek yarasını ondurur, scrinletir kişinin içini.” Şerbet söyledi bekleyen çırağa, koynundan çıkardığı tasa yüzüğü koyup şerbeti boşalttı. “Bir bildiği vardır tecimenbaşının.” diyerek dikti tası, bir solukta içip bitirdi içindeki şerbeti Garip. Gözünde ışıltılar uçuştı, yüreğinde yalımlar çakıştı birdenbire. Tasa baktı, tası tanıdı, yüzüğü gördü, yüreği yandı; fırladı yerinden, “Baba söyle ne olur nereden buldun bunları, kim verdi, nice verdi?” diyesi oldu, dili dönmedi, aldı sazı eline, dinleyelim o ne sordu, tecimenbaşı ne söyledi:

ALDI GARİP

*Bir tas şerbet ile dağladın beni
Söyle baba nice gördün Sanem'i
Anar mı yâr yaban ilde yiteni
Gözüm baba nice gördün Sanem'i*

ALDI TECİMEN

*Aylar oldu ilden ile gezerim
Ağlar sızlar gördüm nazlı Sanem'i
Gittiğim her yerde seni sorarım
Ağlar sızlar gördüm nazlı Sanem'i*

ALDI GARİP

*Yakar beni ayrılığın dikenini
Açmaz oldu şu gönlümün süseni¹
Söyleyemem yüreğimde eseni
Canım baba nice gördün Sanem'i*

ALDI TECİMEN

*Çok uzundur yedi yılın arası
Bağrındaki ayrılığın yarası
Seni arar gözlerinin karası
Ağlar sızlar gördüm nazlı Sanem'i*

¹ Süsen : Çiçekleri türlü renkte ve kokuda bir süs bitkisi.

ALDI GARİP

*Nice çıktın baba Tiflis dağına
Uğradın mı bahçesine bağına
Baktın mı bir solun ile sağına
Kuzum baba nice gördün Sanem'i*

ALDI TECİMEN

*Yerde yitirmişler gökte ararlar
Uçan kuştan bile seni sorarlar
Anan, bacın, Sanem giymiş karalar
Ağlar sızlar gördüm nazlı Sanem'i*

ALDI GARİP

*Bizim iller bahar mıdır yaz mıdır
Öten kuşlar turna mıdır kaz mıdır
Şah Sanem'im gelin midir kız mıdır
Söyle baba nice gördün Sanem'i*

ALDI TECİMEN

*Ben gelende sizin iller yaz idi
Öten kuşlar turna değil kaz idi
Şah Sanem'in gelin değil kız idi
Ağlar sızlar gördüm nazlı Sanem'i*

dedi, kesti. Saz asılıp da söz dile dökülünce Garip, Halep Paşa'sının kapısına nasıl kul olduğunu, bundan geri gitmek istese bile Paşa'nın izin vermeyeceğini bir bir anlattı Kara Memet'e. "Hele dur bakalım." dedi o da, "sınamayı kurt yemez. Varalım bir yol Paşa'nın yanına, yolunca yordamınca anlatalım, bakalım ne der bu işe..."

Doğruca gittiler konağa, Paşa'nın yanına. Olanı biteni olduğu gibi anlatıp, "Bundan gerisi senin bileceğin iş Paşam." diye sözü bağladı Kara Memet.

"Bre bu ne iştir? Ben ona sorduğumda, kimim kimsem yok demişti bana. Er olan sözünün doğruluğundan

belli olur. Her türlü suçu bağışlarım da yalanı bağışlayamam ben.” diye öfkeyle bağırdı Paşa. “A Paşa’m, yalanım yok ki benim. Sen Tebriz’de kimsen var mı diye sordun ben de doğrusunu söyledim. Tiflis’de olanları sormadın ki...” diyecek olduysa da Garip, Paşa daha bir öfkelenerek, “Atın şu utanmazı zindana. Suçunun büyüklüğüne bakmadan geçmiş karşıma söz söyler, götürün gözüm görmesin.” diye bağırdı...

Garip, demir kapılar üstüne kapandıktan sonra yazgısının karalığına ağlayadursun, Kara Memet’e döndü Paşa gülümseyerek, “Öfkem seni yanıltmasın tecimenbaşı,” dedi, “Garip’e ders olsun diye böyle yaptım. Gel şimdi çıkalım seninle, çarşı pazar dolaşıp ona benden armağan düğün gereği düzelim.”

Günün ikincisi dolmadan aldılar Garip’i zindandan, getirdiler Paşa’nın karşısına. “Oğul, beni böylesi kötü mü tanıydın ki gelip yanıma söylemedin bunca yıldır seni bekleyeni?” dedi Paşa, “Bir buna üzuldüm işte. İmdi iyi dinle beni. Şu aşağıda gezinen develerin yükü benden sana düğün armağanı. Varsa daha yükün, yükle sırtlarına, Tiflis’e vardığın haftasına yanında olurlar. Git şimdi göreceğini gör, alacağını al, dön gel, beğendiğin tayı seç al tavlamdan da düş yola. Tez günde var git sevdiğinin yanına...”

Bunları duyunca top top yaş doldu gözlerine Garip’in. Ne sazını alabildi eline, ne sözünü vurabildi diline. Göz göz oldu yüreği, söz oldu, gözünden Paşa’nın yüreğine aktı. Paşa da anladı Garip’in demek isteyip dillendiremediklerini, oradakilerin tümü de. Sarılıp Paşa’nın elini öptü Garip, bir söz bile etmeden çıktı dışarı. Kendini beklemekte olan Kara Memet’le birlikte dolaşıp alacağını aldıktan, eksliğini tamamladıktan sonra, kahvenin ardındaki odasına gidip yedi yılda biriktirdiği yedi sandık altının başında durdu. Üç sandığı kendine ayırdı. Bir

sandığı yedi bucağın yoksuluna dağıttı hemen oracıkta. İkisini de Deli Selim'e armağan etti kendi gittikten sonra ak sakalıyla yok yoksul kalmasın diye. Sonuncu sandığıysa, kahvenin önündeki çınarın altına bıraktı aç kalan doysun, çıplak kalan giyinsin diye.

Sandığını sepetini yükledikten sonra Paşa armağanı develere, tanıdığı, bildiği kişilerin yanına varıp, "Bize yol göründü. Kusurumuz olduysa bağışlayın. Sağlıcakla kalın." dedi Garip. Gözü söylerken yüreğindeki, diliyle ne desin Kara Memet'e? Sarılıp ona da elini öptükten sonra, Paşa'nın tavlasından seçtiği tayın sırtına atlayıp düştü yola.

Garip'tir, yüreğinden yalmlar fışkırır Sanem düşünce usuna, at olanın da bir yol durup dinlenmesi gerektiğini düşünür mü? Düşünmez. Koşmanın böylesine atın yağızı da dayanamaz, alnı sakarlısı da. İlk gün tere bulandı at, ikinci gün ak köpüğe boğuldu, üçüncü günün sonuna varamadı, yığıldı kaldı olduğu yere. "Kusurumu bağışla, dahası gelmez elimden." dercesine suçlu suçlu şöyle bir baktıktan sonra Garip'in yüzüne, yumdu gözlerini, öldü at. Dağlar taşlar bir olup, Garip'in başına yıkıldı. Ne yapacağını, ne edeceğini şaşırdı oğlan. Sağına baktı, soluna baktı, karalara boğdu yüreğini, aldı sazını bakalım kime seslendi:

*Bir bakanda dört köşeyi görenler
Garip'im sılaya gönderin beni
Atım öldü gitti yollarda kaldım
Garip'im sılaya gönderin beni*

*Kalmışım bunlukta bilmem nedeyim
Her şeyler Tanrı'dan kime küseyim
Yurdumdan vırağım gayrı neyleyim
Garip'im sılaya gönderin beni*

*Bir yanım ayrılık bir yanım keder
 Bir derdim bitmeden birisi biter
 Garip'in bağında bülbül güç öter
 Garip'im sılaya gönderin beni*

diyip kestiye de, bir yanı dağ, bir yanı taş, kim duyar, kim seslenir? Ağlayıp sızlamayla ise ne gün uzar ne de yol biter. Bilge Sinan'a sunacağı kırk kese altını doldurduğu heybeyi sırtına vurdu sonunda, başladı yürümeye.

Gün döndü, akşama yaklaştı, hiç durmadan yürüdü Garip. Hava kararmaktayken yol gelip bir ırmağa dayandı. Oraya koştu, buraya koştu, sağa sola baktı, bütün gece ırmağın kıyısında karşıya geçecek bir yol aradı Garip. Ne bir yol var karşıya ulaşan, ne de Garip olanın sırtında bir çift kanat. Irmak da deli deli akmakta. Belli ki bu yolun ucu burada biter. Sabah olunca bırakıp koşuşmayı, yorgun, bitkin yığıldı bir kayanın dibine Garip, dayandı gene sazın teline, bir ağladı, bir söyledi.

*Yüce Tanrı'm nedir benim çektiğim
 Beni taştan taşa çaldın neyleyim
 Çok acılar çektim bir gün gülmedim
 Beni taştan taşa çaldın neyleyim.*

*Ölüm geldi başucuma dikildi
 Kanım canım damarımdan çekildi
 Dizlerimin bağları da kesildi
 Beni taştan taşa çaldın neyleyim.*

*Ben nerdeyim şimdi yurdum nerede
 Sanem nerde, anam bacım nerede
 Ko desinler Garip ölmüş burada
 Beni taştan taşa çaldın neyleyim.*

*Garip'im derdimi kime söyleyim
 Sanem'im bekliyor nasıl gideyim*

*Kalkıp da gömütüm hazır edeyim
Beni taştan taşa çaldım neyleyim.*

Böyle ağlayıp söylerken Garip, kır atlı, ak sakallı, aydınlık yüzlü biri yoktan var olup dikildi önüne, “Ne diye ağlıyorsun ay oğul?” diye sordu. “Sorma baba, Erzurum’a giderdim, atım öldü yaya kaldım, düştüm yola, önüme şu ırmak dikildi, kalakaldım dağ başında ona ağlarım.” dedi Garip. “Sıçra atımın terkisine.” dedi adam, sıçradı Garip, “Yum gözünü.” yumdu Garip, “Aç gözünü.” açtı. Baktı ki Erzurum’dalar. Bir sağına baktı Garip, bir soluna, dönüp de bu ermiş kişiye “Sağ olasın.” diyesi, ellerini öpesi oldu ya, kimseyi bulamadı yanında yöresinde. Hemen satılık bir at aramaya koyuldu. Oraya sordu bulamadı, buraya sordu bulamadı, bir de dönüp baktı ki arkasına, ermiş kişi ardında durmakta. “Ay oğul, neden söylemedin bana Erzurum’dan öteye gideceğini? De bakalım nereye varmak istersin?” diye sorunca Ermiş, “Kars’a.” diyiverdi Garip. Atladı gene atın terkisine, yum gözünü, aç gözünü, dikildiler Kars’ın orta yerine. Garip’in yabansı yabansı çevreye bakındığını görünce, “Oğul, sen buralıya da benzemezsin. Nereye gitmek istersin, gel şunun doğrusunu söyle bana.” dedi ermiş. Utana sıkıla başını kaldırdı Garip. “Sağ olasın baba. Tiflis’e varmak isterdim ya, sana yük olmaktan korktum da söyleyemedim.” diye karşılık verdi. Bunu duyunca uzanıp tuttu ermiş kolundan, çekti atın terkisine, yum gözünü, aç gözünü dedikte, gelip kondular Tiflis’in kapısına. İşte o zaman bunun düşünde kendisine dolu içiren ermiş kişi olduğunu anladı Garip, vardı ellerine sarıldı, dizine kapandı.

“Bugüne değin çok çektin oğul. Artık sonu geldi. İmdi dile benden ne dilersin...” dedi ermiş. İki bir düşünmeden, “Oğul diye diye ağlamaktan anacığımın gözleri

görmez olmuş. Onların açılmasından başka bir dileğim yoktur.” dedi Garip. “Atımın bastığı yerdeki otlar ondurucu otlardır. Bir tutamını ezer, suyla karıştırıp anacığının gözlerine sürersen, açılır gözleri.” dedikten sonra varken yok oldu ermiş. İki tutam ot yolup atın bastığı yerden, kente yürüdü Garip de.

Tutkun olanın ayaklarına kanat takar bunca yılın özlemi. Evle konak yan yana. Birinde anayla bacı, ötekinde Sanem oturmakta. Daha durur mu Garip. Koşa koşa düştü evin yoluna. Düştü ya, davul zurna sesleri çalınır oldu kulağına konağa yaklaştıkça. Bir düğün evinin önünde dondu kaldı sonunda. “Yanlışı mı geldim ki?” de diyemedi kendi kendine. Ev o ev, konak o konak, sokak o sokak. Ne var ki bayrak açılmış konakta, düğün dernek kurulmuş, davullar çalınmakta. Garip bunu neye yoracağını, ne düşünüp ne yapacağını bilemedi, usunu yitiresi oldu şaşkınlıktan. “Hele bir yol anamızın elini öpelim, sonra öğrenir, gereğini düşünürüz.” dedi içinden sonunda. Girdi ki eve, anası karalara bürünmüş, bir başına ağlamakta Garip diye diye. “Ana ben geldim.” diyerek sarılıp elini öptü Garip. Işığı sönmüş gözleriyle bakınıp, “Sesini duydum, kokusunu aldım oğulcuğumun, uyanırken düşünür oldum.” diye söylenerek daha bir dokunaklı ağlamaya koyuldu anası. “Yok ana, düşün görmüyorsun, geldim işte, Garip’im ben Garip.” diye seslendi Garip yeniden. Düş görmediğini anladıysa da kadıncağız bu kez, gelenin oğlu olduğuna inanamadı bir türlü, “Oğul, kimsin, necisin bilmem, geç git işine, şu kara günümde eğleşme benimle. Öldü Garip’im gelmez, başkasına gelin edecekler Sanem’i, ağu içip öldürecek kendini o da, buna yürek dayanmaz. Var git işine oğul.” dedi. Söz ile söyleyemedi Garip bunları duyunca ondan ötesini, aldı sazı eline, dinleyelim o ne dedi, anası ne eyledi:

ALDI GARİP

*Aç bağrım aç ben geldim
Ana ben Garip'im Garip
Garip'inden haber verem
Ana ben Garip'im Garip.*

ALDI ANASI

*Yavrum der ağlar sızlarım
Garip'tir bütün sözlerim
Yedi yıldır yol gözlerim
Oğul hiç gelir mi Garip.*

ALDI GARİP

*Dert ile yasta kalmışım
Başım sevdaya salmışım
Yaban ilden zor gelmişim
Ana ben Garip'im Garip.*

ALDI ANASI

*Şah Sanem ağu içecek
Akçakız kefen biçecek
Bacısı candan geçecek
Oğul hiç gelir mi Garip.*

ALDI GARİP

*Yana yana geldim sana
Döndür yüzün bir yol bana
İnanmadın öz oğluna
Ana ben Garip'im Garip.*

ALDI ANASI

*Gözümün yaşı yürüdü
Ovayı seller bürüdü
Garip gurbette çürüdü
Oğul hiç gelir mi Garip.*

dedikte, bacısı girdi içeri. Baktı baktı tanıyamadı Garip'i. Nasıl tanısın, yedi yıl öncesinin bıyığı yeni terlemiş yeni yetme Garip'inin yerinde görmüş geçirmiş, olgunlaşmış biri durmakta. "Bu yabancı da kim ana?" diye sordu bacısı. "Gözümün sönmüş ışığıyla eğleşen birisi..." diyesi olunca anası da, kaldırmadı yüreği Garip'in daha ötesini. "Nasıl olsa tanırılar sonunda." diyerek sazı dalında fırladı evden, vardı düğün yerine.

Düğün yeri de öyle bir düğün yeri ki, gören de şaşar, duyan da. Kimi coşmuş, çıkmış ortaya oynamakta, kimi saçını, sakalını çekiştirerek gözündeki yaşları saklamakta. Bir sağa baktı Garip, bir sola, tanıyan eden çıkmadı. Eh ozandır, elinde sazı, gelmiş düğün yerine, buyur ettiler, oturttular bir köşeye. Üçten beşten sonra, "Çal bre âşık, sevdiğin, ayrı düştüğün güzel için çal da yüreğimizin yarasını dağla." diye seslendi kara kara düşünenlerden biri öteden, "Duyduk ki bu gece gelin olası Şah Sanem, Şah Velet'in kanına bulayacakmış parmaklarının kinasını, sonra da tatlı canına kıyacakmış Garip diye diye. Sanem'le Garip için çal âşık." Baktı ki Garip, Mahmut'un delisidir bunları söyleyen, çevirdi yüzünü öteye sesini çıkarmadan, dokundu sazın tellerine, bakalım ne dedi, ne eyledi:

*Dün gece ağlardım Halep ilinde
Aşkın dolusun içtim de geldim
Yâr adın diyerek düştüm yollara
Başımdan canımdan geçtim de geldim*

*Erzurum'a vardım öğlen oldukta
Kars'ta buldum kendimi bir solukta
Vardım ki Tiflis'e günüm dolmakta
Ölümlerden ölüm seçtim de geldim*

*Dalımda sazımla girdim yuvama
Adımı söyledim bacım anama*

*Tanımadı onlar yetti canıma
Yarama tuz biber saçtım da geldim*

*Kim'acıdı bana kimi gülüştü
Yedi yıl sevdiğim düşüme düştü
Ermiş kişi yardımuma yetişti
Ermişin atıyla koştum da geldim*

*Sacı belikli yâr beni ararsa
Tel tel edip lûlelerin tararsa
Dinleyenler doğrusunu sorarsa
Erzurum dağların aştım da geldim*

*Erenler eliyle elim tutmuşlar
Eşler dostlar beni hep unutmuşlar
Duydum ki Sanem'i gelin etmişler
Böylesi düğüne şaştım da geldim*

*Canımı vereyim Sanem yoluna
Garip'im oturam gelip soluna
Başımı dayıyam ince koluna
Sana kucağımı açtım da geldim*

diyerek söze noktayı koyunca, düğün yeri birbirine girdi. Herkes bildi ki bu Garip'tir. Az önce gülüp oynayan Şah Velet kolu düğün evinin, anlamazlıktan gelip yürüdü oğlanın üstüne, "Bre utanmaz arlanmaz, yol yöntem bilmez ozan olacak soysuz, sen kim olursun da ağamıza gelin gidecek kızın adını ağzına alırsın?.." diye. Bunlar yürür de Mahmut'un delisiyle beri yanda ağlaşıp oturanlar durur mu? Tümü birden davrandı onların da. "Hırsız hırıldan baskın çıkarmış, az beri durun bakalım, bizim de diyecek bir çift sözümüz var. Şimdiye değin yaptığınız oyunlar, kurduğunuz düzenler yetmedi mi? Adını ölüye çıkarıp sözlüsünü ağanız olacak düzmeceye almaya kalkıştığınız az geldi, şimdi de sövüp dövmeğe yanaşırsınız..."

diye bağırarak bildiğini bilmediğini eksiksiz sıraladı Deli Mahmut. Sopalara, taşlara sarıldı herkes. Alan kana bulanacak. Tam bu sırada, daha sazının teline dokunurkenden Garip'ini tanıyan Sanem, olacakları görünce, kafesin ardından, "Ağalarım, emmilerim, ermiş elinden dolu içtik biz Garip'le. Babamın usunu çeldiler Garip'in öldüğünü ortalığa yayıp, sözünden döndürdüler de öyle veresi oldu beni Şah Velet'e. Garip'im geldi işte. Çekilsin gayrı Şah Velet yolumuzdan. Ne gözüm vardır onda, ne de verilmiş bir sözüm. Ben ermiş eliyle Garip'in sözlüsüyüm..." diye seslendi.

Herkes olduğu yerde kalakaldı bunu duyunca. Bunca sözden sonra Şah Velet'se yerin dibine geçti, gizlenecek yer aradı, olmadı, çıktı orta yere, yiğit adammış gene de, "Kusurlu olan benim bu işte. Ne ettimse Sanem'e olan tutkumdan ettim. Bağışlayın beni. İnandım ki Tanrı birbirine yazmış bu tutkunları. Ben çekiliyorum aradan. Mutlu olsunlar, yaptıklarını bağışlasınlar onlar da." dedi.

İş böyle oldukta, kimsenin bir diyeceği kalmadı. Düğün evi şenlenip bayram yerine döndü. Bağın kuşu, dağın kuzusu kurdu bile oynaşmaya koyuldu sevinçten. Garip'tir, bunca yıldır ayrı kalmış sevdiğinden, herkes böyle sevinir oynasırken o ne yapmaz. Coştı, coşup taşası oldu, taşı, vardı Sanem'in durduğu yere, çekip devirdi kafesi, oturdu sevdiceğinin yanına, "Bunca engeli aşıp geldim sana, bir tahta kafes mi ayıracak şimdi de bizi." diyerek. Sonra da aldı söyledi. O söyledi, Sanem dinledi, Sanem söyledi oradakilerin tümü dinledi:

ALDI GARİP

*Yedi yıl düşledim seni her yerde
Açwer yüzünü kalmasın perde
Tutkunla direndim her türlü derde
Özledim Sanem'im yanına geldim*

ALDI SANEM

*Yedi yıldır yollarını gözledim
Ak tenime ipek şallar giymedim
Sen gideli gülmek nedir bilmedim
Geldin ya sevdiğim Sanem senindir*

ALDI GARİP

*Gül dermedim gül yârimin bağından
Bir kez öpemedim al yanağından
Bal emmek isterim nar dudağından
Özledim Sanem'im yanına geldim*

ALDI SANEM

*Seni bana öldü diye geçtiler
Şah Velet'i söz kesip eş seçtiler
Dal boynuma kanlı gömlek biçtiler
Geldin ya sevdiğim Sanem senindir*

ALDI GARİP

*Garip'im suçluyum bağışla beni
Yıllardır boş yere beklettim seni
Ayrılık oduyle yaktım da teni
Özledim Sanem'im yanına geldim*

ALDI SANEM

*Sanem der böyleymiş alın yazısı
Garip'im görünce diner sızısı
Bahar olur kışta doğar kuzusu
Geldin ya sevdiğim Sanem senindir*

Onlar böyle Garip Garip, Sanem Sanem söyleşe dursunlar, hacıdan hocadan geçinen kendini bilmezini biri, "Gelin olacak kadın kişi bir alan dolusu erin karşısında böyle yüzü gözü açık oturur, oturduktan başka saz çalıp söz söylerse, Tanrı üstümüze taş yağdırır. Eyvahlar olsun,

ar edep kalmamış, din elden gidiyor!” diyerek soluğu Tiflis Beyi’nin yanında aldı.

Tiflis Bey’i hem genç hem de onun bunun sözüne kulak asmayacak denli bilge bir kişiydi. Ne var ki, ilk gelenin ardından “Kızlarımıza kızanlarımıza kötü örnek oluyor bunlar, kaç göçü unutmuş, suçun en büyüğünü işliyorlar...” diye başkaları da gelince, “Hele bir yol gidelim bakalım ne olup bitiyor, kendi gözümüzle görelim.” diyerek vardı düğün evine.

Düğün evinde iki tutkun coşkuyla çalıp söyleşmekte, konuklarsa çevrelerini sarmış baygın baygın dinlemekte. Bey’in geldiğini kimse görmedi. Bey dersin, tutkunun da, coşkunun da böylesini görmemiş, dikilekaldı olduğu yerde. Kendinden geçip Garip’in sazını, Sanem’in sözünü dinlemeye koyuldu.

O ara, düğün yerinden gelen bağrıışmaları, gürültüleri uzaktan uzağa duymuş, seslerin birdenbire kesilmesi üzerine de korkuyla titremeye başlamıştı Garip’in anası. Kötü şeyler geliverdi usuna, “Acep...” dedi, “Sanem...” dedi, ötesini getiremedi, “Koş bak da gel.” diye kızını yolladı.

Bir solukta düğün yerine geldikte, Sanem’in karşısına oturmuş saz çalar görünce, Garip’i, tanıdı bacısı. Tanıdı ya, o sevinçle Tiflis Beyi’ne ilişince gözü, usu başından gitti. Bu işte de ermişlerin parmağı var mı yok mu bilemeyeceğim, Bey de başını çevirip onu gördü o anda. Derinden vuruldu. Nasıl vurulmasın? Kızın gözlerinin altı halkalanmış, incecik yüzü süzölmüş ağlamaktan. Çirkinleştireceğine, güzelliğine güzellik katmış bunlar da. İki genç bakakaldı birbirine tutkun tutkun. Neden sonra, ürkötmekten korkarak ağır ağır yaklaştı kıza Tiflis Beyi, “Güzel kız, hangi bağın gülü, bülbölüsün, kimsin, kimin nesisin?” diye sordu. “Garip’in bacısıyım. Bağa girip gül, dala konup bülböl olmadım daha.” diye karşılık

alınca, tuttu kızı elinden Bey, vardı Garip'le Sanem'in yanına. "Garip kardeş," dedi, "Tanrı sizi bir yastıkta kocatıp yiğit oğlan babası, dilber kız anası yapsın. İzin verirsen ben de bacına eş olmak isterim." "Bacımın da sende gönlü olduktan geri bana söz düşmez. Ancak bu işi bir de bizi dar karnında taşıyıp ak göğsünde doyuran anamıza sormak gerek Bey'im." diye karşılık verdi Garip de, "Dilersen varalım yanına, elini öpelim, ona soralım."

Olanı biteni duyup öğrendikte, bir ağladı, bir güldü yaşlı anacık. "Çocuklarımın mutlu gününü görmekten başka bir dileğim yoktu benim, bir yerine iki düğün göreceğim bunca acıdan sonra, benden mutlu ana olabilir mi yeryüzünde?" diyerek. Öptü oğlunu öpmeye kıyamadı, kokladı kızını, koklamaya doyamadı, varıp sarıldı Sanem'e, sarmaya kıyamadı. Sıra Bey'e de gelecekti ya, "Elimle dokunup kokunuzu alıyorum. Ah salt bir kez olsun yüzünüzü de görebilseydim." dedi kaldı. İşte o zaman usu başına geldi Garip'in, koşup topladığı otları ezdi, bulamaç yaptı, sürdü anacığının gözlerine. Otlar da gerçekten ondurucuymuş hani. İki bir demeye kalmadı açıldı gözleri, eskisinden iyi görür oldu kadıncık.

Gayrı ne acı kaldı, ne de üzüntü yüreklerinde. İlk iş olarak hep birlikte vardılar Bilge Sinan'ın yanına, onu da aralarına alıp çıktılar düğün yerinin ortasına. Garip çaldı Sanem söyledi, Sanem çaldı Garip söyledi. Sevincin, coşkunun böylesine kim ortak olmak istemez? Tiflis halkının tümü çevrelerini sarıp doyasıya dinledi. Âşığın Garip'iyle Tiflis'in koskoca beyi bir olup sevdikleri yamaçlarında, kent halkıyla birlikte gülüşüp eğlenince, "Bu işin böylesinde de bir kötülük yokmuş. Yeter ki kişinin yüreğinden kötülük geçmesin. Hem töreye uygunmuş, hem de kişinin sevincine sevinç katıyormuş." diyerek kaç göçü bıraktı Tiflis halkı o günden sonra. Karısını, kızını, oğlunu, gelinini yanına aldı herkes, davullar vuruldu,

yeniden düğün dernek kuruldu. Düzmecilikte yarışanlar gökten taş yağmasını bekleyedursunlar, kırk gün kırk gece öyle bir düğün oldu ki, bey olan, paşa olan, yüz kırk yıl yaşayan görmemiştir bir eşini. Çalanlar çaldı söyledi, gelenler güldü eğlendi, düğün üstüne düğün eylendi. Kötüler kaçtı gizlendi, sevenler dileğine erdi.

Dün oradaydım, düğün yaparken bıraktım onları, çıktım yola. Az yürüdüm, uz ürüdüm, iki ay bir güz yürüdüm, vardım bir kuyu başına. Bir tas buldum su içtim, okudum, yazdım, gezdim dolandım gene yazdım. Varsa yalanım, onu da ustam olacaktan çaldım. Sevenler bulmuş uygununu, biz de böylece yeniden yazdık bunu...